

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління і бізнесу
ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Фінансів, обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

**на тему: «Нематеріальні активи ТОВ «ДРУЖБА СВК»:
облік та аналіз»**

ШИФР КРБ.ФОтаА.1.579-03.1.2

Здобувачки: _____ **Бондаренко Є.Є.**

Керівник: _____ **доц. Ступницька Т.М.**

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від «4» червня 2026 р., протокол № 14.

Завідувач кафедри фінансів, обліку

та аудиту

_____ **Наталія КУПІНА**

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління
і бізнесу ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Фінансів, обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри фінансів, обліку та аудиту

« ____ » _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ

Бондаренко Єлизавети Євгенівни

-
1. Тема роботи: «Нематеріальні активи ТОВ «ДРУЖБА СВК»: облік та аналіз»

Затверджена наказом ОНТУ від 24 жовтня 2025 р. наказ № 579-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 4 червня 2026 р.
3. Вихідні дані до роботи: Звітні дані про діяльність підприємства за два роки.

-
4. Перелік питань, які потрібно розробити: Сутність, значення та законодавча база обліку нематеріальних активів підприємства. Техніко-економічна характеристика підприємства та аналіз нематеріальних активів за два роки на ньому. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та обліку нематеріальних активів на ньому. Висновки та пропозиції.

-
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) таблиць – 18, рисунків – 7.

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 2 лютого 2026 р.

Керівник _____ Ступницька Т.М.

Завдання прийняв до виконання _____ Бондаренко Є.Є.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	2.02.26 - 10.03.26	
2. <i>Техніко-економічна характеристика підприємства та економічний аналіз за напрямом кваліфікаційної роботи за два роки</i>	11.03.26 - 11.04.26	
3. <i>Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та обліку за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому</i>	12.04.26 - 25.05.26	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	26.05.26 - 4.06.26	

Здобувачка вищої освіти _____ Бондаренко Є.Є.

Керівник роботи _____ Ступницька Т.М.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувачка вищої освіти Бондаренко Є.Є. _____

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на тему: «Нематеріальні активи ТОВ «ДРУЖБА СВК»: облік та аналіз»

В кваліфікаційній роботі було проведено вивчення економічної сутності обліку нематеріальних активів підприємства, також був здійснений їх економічний аналіз та досліджений стан бухгалтерського обліку та обліку нематеріальних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК». Проведені в кваліфікаційній роботі дослідження були спрямовані на розробку певних пропозицій, щодо вдосконалення організації обліку операцій з нематеріальними активами.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. В першому розділі кваліфікаційної роботи було розглянуто економічну сутність нематеріальних активів підприємства: поняття, класифікація, оцінка, нормативно-правова база та завдання обліку нематеріальних активів, їх документальне оформлення, відображення нематеріальних активів на рахунках бухгалтерського обліку та у формах фінансової звітності.

В другому розділі роботи здійснено аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» за два роки та аналіз нематеріальних активів підприємства. В третьому розділі розглянуто організацію бухгалтерського обліку та обліку нематеріальних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК».

У висновках вказуються результати проведеного дослідження питань обліку та аналізу нематеріальних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК», надано рекомендації та пропозиції, щодо удосконалення бухгалтерського обліку нематеріальних активів та позбавлення негативних явищ, що призведе до покращення діяльності підприємства.

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини	- 67 с.;
таблиць	- 18;
рисуноків	- 7;
додатків	-1.

ЗМІСТ

	С.
Вступ.....	5
1. Економічна сутність обліку нематеріальних активів на підприємстві.....	8
1.1. Економічна сутність, склад, класифікація, методи оцінки нематеріальних активів.....	8
1.2. Нормативно-правова база та завдання обліку нематеріальних активів.....	16
1.3. Методологія бухгалтерського обліку нематеріальних активів за національними стандартами.....	19
2. Економічний аналіз діяльності та аналіз нематеріальних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК».....	37
2.1. Техніко – економічна характеристика підприємства.....	37
2.2. Аналіз нематеріальних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК».....	40
3. Стан бухгалтерського обліку та обліку нематеріальних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК»	48
3.1. Характеристика організації бухгалтерського обліку на підприємстві.....	48
3.2. Облік нематеріальних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК».....	54
Висновки і пропозиції.....	60
Список використаних джерел.....	64
Додатки.....	68

ВСТУП

В умовах становлення сучасної економіки, масштабної цифровізації бізнес-процесів та стрімкого розвитку високих технологій класичні матеріальні чинники виробництва поступово втрачають свій домінуючий статус. Головним рушієм забезпечення конкурентоспроможності, інноваційного розвитку та довгострокового зростання ринкової вартості сучасних підприємств стають інтелектуальні ресурси, матеріалізовані у формі нематеріальних активів. До них належать унікальні програмні продукти, ліцензійне забезпечення, об'єкти промислової власності, торговельні марки, авторські права та інші результати інтелектуальної діяльності.

Специфічна природа нематеріальних активів – відсутність матеріально-речової форми, високий рівень невизначеності щодо отримання майбутніх економічних вигід, складність ідентифікації та первісної оцінки створює суттєві труднощі для застосування звичайної системи бухгалтерського обліку. Сьогодні перед вітчизняними підприємствами постає гостра потреба в удосконаленні обліково-методичного забезпечення руху нематеріальних активів, зокрема в оптимізації процесів їх капіталізації, розробленні обґрунтованої амортизаційної політики, регламентації процедур документального оформлення та проведення інвентаризації відповідно до діючих вимог НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи».

Водночас, просте відображення інформації на рахунках бухгалтерського обліку є недостатнім для прийняття стратегічних управлінських рішень. Виникає об'єктивна необхідність у формуванні ефективного аналітичного інструментарію. Економічний аналіз структури, динаміки, стану та ефективності використання нематеріальних активів дає змогу оцінити їх реальний вплив на формування фінансових результатів діяльності підприємства, рентабельність капіталу та інвестиційну привабливість суб'єкта господарювання.

Висока практична значущість оптимізації облікових процесів, наявність низки невирішених методологічних дискусій в умовах гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, а також потреба підприємств у дієвих методиках аналізу інтелектуального капіталу підтверджують актуальність теми кваліфікаційної роботи.

Метою кваліфікаційної роботи є розкриття питань, пов'язаних з бухгалтерським обліком та аналізом нематеріальних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК», а також розробкою практичних рекомендацій щодо удосконалення їх обліку відповідно до діючого законодавства України. Завданнями дослідження кваліфікаційної роботи є: вивчення питань економічної сутності нематеріальних активів, розкриття їх поняття, класифікації та оцінки; розгляд нормативно-правових документів, які регулюють облік нематеріальних активів в Україні; вивчення методичних аспектів бухгалтерського обліку нематеріальних активів за національними стандартами України; аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» за два роки; здійснення аналізу нематеріальних активів підприємства; вивчення організації обліку та обліку нематеріальних активів у ТОВ «ДРУЖБА СВК»; формування рекомендацій щодо покращення обліку та аналізу нематеріальних активів.

Об'єктом дослідження в даній кваліфікаційній роботі є нематеріальні активи, предметом дослідження – облік та аналіз нематеріальних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Теоретичною основою кваліфікаційної роботи послуговували роботи таких вчених як К. Анохіна, Т. Банасько, Н. Бонтіс, Ф. Бутинець, А. Бутник-Сіверський, О. Вакун, В. Гладунов, В. Головка, Ю. Гороховець, Б. Грабовецький, В. Діба, О. Романенко, Э.Святоцький, М. Сова, Л. Федченко, А. Череп, Ю. Чуб, М. Чумаченко С. Яремчук та ін.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі акти України, міжнародні та національні стандарти бухгалтерського обліку, постанови Верховної Ради України, Кабінету Міністрів, наукові праці вітчизняних учених з питань обліку та аналізу нематеріальних активів, а також дані первинного, аналітичного і синтетичного обліку досліджуваного підприємства, річні звіти, дані статистичної звітності та довідкові матеріали.

Основні теоретичні та практичні результати дослідження доповідалися, отримали позитивну оцінку та були апробовані на: наукових конференціях – науковій конференції здобувачів вищої освіти ОНТУ (секція фінансів, обліку і аудиту) 26

березня 2026 р. м. Одеса; VIII всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» 17 квітня 2026 р. м. Одеса; на науковому колоквіумі «Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки» 17.04.2026 р. в рамках дослідження наукової школи «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів» кафедри фінансів, обліку та аудиту ОНТУ (Додаток А).

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел. В даній кваліфікаційній роботі розглянуті питання обліку та аналізу нематеріальних активів на прикладі ТОВ «ДРУЖБА СВК».

1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Економічна сутність та класифікація, методи оцінки нематеріальних активів

У процесі господарської діяльності підприємства здійснюють специфічні довгострокові витрати, спрямовані на отримання економічних вигід у майбутньому, які, проте, позбавлені матеріально-речової субстанції. Через відсутність фізичних властивостей такі об'єкти не можуть бути класифіковані як основні засоби, виробничі запаси чи готова продукція, хоча їх придбання потребує реальних фінансових інвестицій. Ця особлива категорія є складовою необоротних активів та ідентифікується в обліку як нематеріальні активи і виступає дієвим інструментом одержання доходів у комерційній діяльності підприємств.

Нематеріальні активи становлять особливу групу необоротних активів підприємства, які не мають матеріально-речової форми, але здатні забезпечувати отримання економічних вигід протягом тривалого часу, а також їх називають інтелектуальним капіталом підприємства.

В нормативних актах відсутнє єдине визначення поняття «нематеріальні активи». Так, у міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи» до нематеріальних активів відносять наукові знання, розробку та запровадження нових технологій і систем, ліцензії, інтелектуальну власність, ринкові дослідження та торгові марки (включаючи марки товару та назву видань) [6]. Прикладами таких об'єктів, є комп'ютерне програмне забезпечення, патенти, авторські права, кінофільми, переліки клієнтів, права на іпотечне обслуговування, ліцензії на риболовлю, квоти на імпорт, привілеї, взаємовідносини клієнтів чи постачальників, прихильність клієнтів, частка ринку та маркетингові права.

Згідно з Податковим кодексом України «нематеріальні активи - право власності на результати інтелектуальної діяльності, у тому числі промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані об'єктом права власності (інтелектуальної власності), право користування майном та майновими правами платника податку в установленому законодавством порядку, у тому числі набуті в установ-

леному законодавством порядку права користування природними ресурсами, майном та майновими правами» [2].

За НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи» нематеріальний актив - немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований. Монетарними активами є грошові кошти, а також інші активи, які мають бути отримані у визначеній сумі грошей. До монетарних статей відносять грошові кошти та їх еквіваленти, та дебіторську заборгованість у фіксованій (або визначеній) сумі грошей [5]. Усі інші активи є немонетарними.

Важливою ознакою нематеріальних активів є їх здатність генерувати для підприємства майбутні економічні вигоди, які можуть виражатися як у формі безпосереднього збільшення доходів (наприклад, від реалізації унікальної продукції), так і у вигляді оптимізації та зниження витрат порівняно з умовами, за яких такий актив не використовувався б взагалі.

Відповідно до методологічних засад обліку, об'єкти нематеріальних активів характеризуються такими ознаками:

- відсутність матеріально-речової (фізичної) форми чи субстанції;
- відповідність критерію ідентифікованості (можливість чіткого виокремлення об'єкта з іншого майна або його виникнення на основі законних договірних чи інших юридичних прав);
- призначення для безпосередньої експлуатації у виробничому процесі, під час виконання робіт чи надання послуг, або для забезпечення адміністративних (управлінських) потреб суб'єкта господарювання;
- довгостроковий характер використання (очікуваний строк корисної експлуатації становить понад один рік або один операційний цикл, якщо він триваліший за 12 місяців);
- капітальний характер утримання (актив не призначений для подальшого перепродажу у процесі операційної діяльності);
- висока ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигід від його використання.

В економічній літературі існує велика кількість підходів до класифікації нематеріальних активів (табл.1.1).

Таблиця 1.1 – Підходи до класифікації нематеріальних активів в економічній літературі*

Автор	Класифікаційна ознака	Групи нематеріальних активів
Святоцький Э.П., Гладунов В.Н., Бутник- Сіверський А., Федченко Л .	1. Правова ознака	-об'єкти авторського права; - об'єкти суміжних прав; - об'єкти науково-технічної інформації; - об'єкти промислової власності; - об'єкти природного середовища; - об'єкти права користування — монопольне положення на ринку, економічні та інші привілеї
	2. Ознака цілого	- нематеріальні активи, невідокремлені від підприємства; - нематеріальні активи, невідокремлені від індивіда, - відокремлені нематеріальні активи
	3. Можливість визначення строку корисного використання	- об'єкти, для яких можливо встановити строк служби; - об'єкти, для яких строк використання встановити неможливо
	4. Спосіб оцінки	- індивідуальна оцінка; - оцінка в групі, в «єдиному казані»; - певний строк і оцінка індивідуальна
	5. Господарсько-облікові ознаки	- об'єкти права інтелектуальної власності та інші об'єкти права власності й користування; - об'єкти права користування природними ресурсами; - об'єкти права користування економічними, організаційними перевагами й іншими привілеями; - об'єкти права власності й користування раціоналізаторськими пропозиціями; - ноу-хау
Яремчук С., Сова М.	1. За ступенем відчуження	- відчужувані нематеріальні активи-об'єкти, які під час їх продажу, передачі, оренди мають здатність передаватися повністю; - невідчужувані нематеріальні активи-об'єкти, які в разі часткового передавання прав на їх використання залишаються у власності підприємства
	2. За ступенем впливу на фінансові результати підприємства	- здатні прямо приносити дохід; - здатні опосередковано впливати на фінансові результати
	3. За строком використання	- функціонуючі; - не функціонуючі
	4. За ступенем правової захищеності	- захищені охоронними документами; - не захищені охоронними документами
	5. За ступенем внеску індивідуальної праці працівників певного підприємства	- власні, розроблені особисто працівниками або засновниками; - пайові, розроблені разом з іншими фізичними або юридичними особами на пайових умовах;

Автор	Класифікаційна ознака	Групи нематеріальних активів
Яремчук С., Со́ва М.	6. За оборотністю (тривалістю використання)	- поточні нематеріальні активи, що використовуються у діяльності підприємства не більше від одного року, оскільки швидко втрачають свою споживчу вартість (їх включають до поточних витрат підприємства); - довгострокові нематеріальні активи-об'єкти, які використовуються у діяльності підприємства більше від одного року. При цьому їх вартість частково переноситься на вартість продукту, що виробляється за допомогою таких об'єктів (амортизується)
Сатовський В.В.	1. За способом придбання	- придбання окремо; - створюються підприємством
	2. За періодом одержання прибутку	- обмежений законом або контрактом; - пов'язаний з економічним фактором; - період не визначений
	3. За формою відчуження	- передача без права власності; - продаж; - невід'ємна частина підприємства
	4. За методом визначення	- визначаються, як самостійні одиниці; - не мають необхідних ознак для визначення

* складено за даними [24,28]

Згідно з НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [5] для бухгалтерського обліку нематеріальні активи класифікуються за групами, при цьому групою нематеріальних активів є сукупність однотипних за призначенням та умовами використання нематеріальних активів (рис. 1.1):

- права користування природними ресурсами (право користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище тощо);

- права користування майном (право користування земельною ділянкою відповідно до земельного законодавства, право користування будівлею, тощо);

- права на комерційні позначення (права на торговельні марки, комерційні (фірмові) найменування тощо), крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті;

- права на об'єкти промислової власності (право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, комерційні таємниці, у тому числі ноу-хау, захист від

недобросовісної конкуренції тощо), крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті;

- авторське право та/або суміжні з ним права (право на літературні, художні, музичні твори, комп'ютерні програми, програми для електронно-обчислювальних машин, компіляції даних (бази даних), виконання, фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення тощо);

- інші нематеріальні активи (право на провадження діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо).

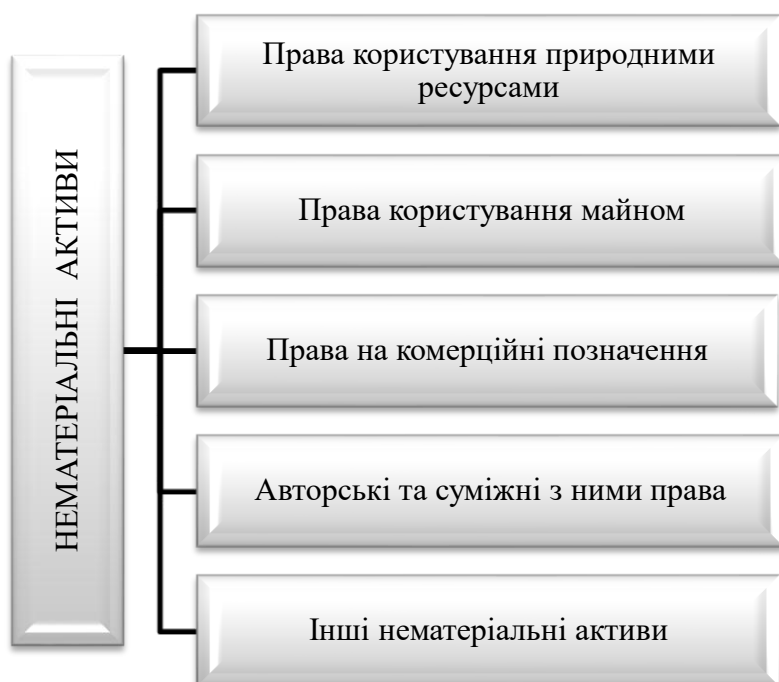

Рис.1.1 – Класифікація нематеріальних активів за НПСБО 8 «Нематеріальні активи»*
* складено за даними [5]

Питання визнання нематеріальних активів визначені П(С)БО 8 «Нематеріальні активи». Відповідно до П(С)БО 8 придбаний або отриманий нематеріальний актив відображається в балансі, якщо для підприємства існує імовірність одержання майбутніх економічних вигід, пов'язаних з його використанням, та вартість такого активу може бути достовірно визначена [5].

Нематеріальний актив, отриманий в результаті розробки, слід відображати в балансі за умов, якщо підприємство має [5]:

- намір, технічну можливість та ресурси для доведення нематеріального активу до стану, у якому він придатний для реалізації або використання;
- можливість отримання майбутніх економічних вигод від реалізації або використання нематеріального активу;
- інформацію для достовірного визначення витрат, пов'язаних з розробкою нематеріального активу.

Якщо нематеріальний актив не відповідає вказаним критеріям визнання, то витрати, пов'язані з його придбанням чи створенням, визнаються витратами того звітного періоду, протягом якого вони були здійснені без визнання таких витрат у майбутньому нематеріальним активом [5].

Не визнаються активом, а підлягають відображенню у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені:

- витрати на дослідження;
- витрати на підготовку і перепідготовку кадрів;
- витрати на рекламу та просування продукції на ринку;
- витрати на створення, реорганізацію та переміщення підприємства або його частини;
- витрати на підвищення ділової репутації підприємства (гудвіл), вартість видань.

Ефективна організація обліку нематеріальних активів передбачає належне відображення їх наявності та оцінки в балансі, контроль за правильністю обчислення амортизації, а також надання достовірної інформації про цільове призначення та результативність використання кожного об'єкта. Питання оцінки необоротних активів, однією зі складових яких є нематеріальні активи розглянуто у НП (С)БО 7 «Основні засоби». Для оцінки нематеріальних активів використовуються такі види їх вартості (рис. 1.2):

- первісна вартість – історична (фактична) собівартість необоротних активів, що складається з витрат грошових коштів або справедливій вартості інших активів, сплачених (переданих) на придбання, створення необоротних активів;

Рис. 1.2 – Види оцінки нематеріальних активів»*

* складено за даними [4,5]

- переоцінена вартість – вартість нематеріальних активів після їх переоцінки (індексації або уцінки/дооцінки) до рівня ринкових цін на дату балансу;
- залишкова (балансова) вартість – реальна вартість активу на певну дату, що розраховується як різниця між первісною (переоціненою) вартістю та сумою нарахованого зносу (амортизації);
- справедлива вартість – сума, за якою можна релізувати актив, сплатити зобов'язання в поточних ринкових умовах на певну дату (переважно використовується для оцінки нематеріальних активів, отриманих безкоштовно або під час об'єднання підприємств);
- ліквідаційна вартість – очікувана сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство сподівається отримати від продажу (ліквідації) нематеріальних активів наприкінці строку їх корисного використання (за вирахуванням витрат на продаж (ліквідацію)) [4].

Особливості оцінки нематеріального активу залежать від способу його одержання. Так, придбані (створені) нематеріальні активи зараховуються на баланс підприємства по первісній вартості. Первісна вартість придбаних нематеріальних активів підприємства складається з ціни (вартості) придбання (крім отриманих то-

ргових знижок), мита, податків, не підлягаючих поверненню, та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з придбанням та доведенням до стану, в якому вони придатні для використання за призначенням [5].

У вартість нематеріального активу не включаються відсотки за кредит, який підприємство використовувало для його придбання (створення), і курсові різниці, якщо актив був придбаний з оплатою в іноземній валюті. У першому випадку відсотки за кредит завжди відображаються у складі фінансових витрат, (за винятком фінансових витрат, які включаються до собівартості кваліфікаційних активів відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати», а курсові різниці, що виникнуть при розрахунках за нематеріальний актив, – у складі інших доходів (витрат) діяльності [5].

Первісна вартість нематеріальних активів підприємства, придбаних в результаті обміну на подібний об'єкт, дорівнює залишковій вартості переданих нематеріальних активів підприємства. Якщо залишкова вартість переданого об'єкту перевищує його справедливу вартість, то початкова вартість нематеріальних активів підприємства, отриманих в обмін на подібний об'єкт, являється їх справедлива вартість з включенням різниці в фінансові результати (витрати) звітного періоду.

Первісна вартість нематеріальних активів, придбаних в обмін (або частковий обмін) на неподібний об'єкт, дорівнює справедливій вартості переданих нематеріальних активів, збільшеної (зменшеної) на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, яка була передана (отримана) під час обміну.

Первісна вартість нематеріальних активів, внесених в зареєстрований капітал підприємства, вважається погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість з урахуванням витрат, передбачених п. 11П(С)БО 8 [5]. Нематеріальні активи, отримані внаслідок об'єднання підприємств, оцінюються по їх справедливій вартості.

Первісна вартість окремого об'єкту нематеріальних активів, сплачених загальною сумою, визначаються шляхом розподілу сплаченої суми пропорційно справедливій вартості кожного з придбаних об'єктів.

Первісна вартість нематеріальних об'єктів, створених підприємством, включає прямі витрати на оплату праці, прямі матеріальні витрати, інші витрати, безпосередньо пов'язані зі створенням цих самих нематеріальних активів та приведенням їх до стану, придатного для використання за призначенням (оплата реєстрації юридичного права, амортизація патентів, ліцензій тощо).

Первісна вартість нематеріальних активів зростає на суму витрат, пов'язаних з удосконаленням цих нематеріальних активів та підвищенням їх можливостей і терміну використання, здатних сприяти збільшенню очікуваних економічних вигід. Витрати на підтримку об'єкта в придатному для використання стані та отримання початкового визначеного розміру майбутніх економічних вигод від його використання входять до складу витрат звітного періоду.

Підприємство може здійснювати переоцінку за справедливою вартістю на дату балансу тих нематеріальних активів, щодо яких існує активний ринок. У разі переоцінки окремого об'єкта нематеріального активу слід переоцінювати всі інші активи групи, до якої належить цей нематеріальний актив.

1.2. Нормативна база та завдання обліку нематеріальних активів

Нормативно-правова база бухгалтерського обліку являє собою систему законодавчих і нормативних актів, які забезпечують ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності підприємства. При цьому її можна поділити на зовнішню та внутрішню. Зовнішнє нормативно-правове забезпечення є обов'язковим для виконання усіма підприємствами та організаціями та регулює принципи і методи обліку, документування та контролю операцій з обліку нематеріальних активів підприємства, а внутрішня нормативна база формується безпосередньо на підприємстві.

Основними нормативно-правовими актами зовнішнього нормативно-правового забезпечення обліку нематеріальних активів є:

– Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996-XIV від 16.07.99 р. (зі змінами та доповненнями);

- Податковий кодекс України Кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. (зі змінами та доповненнями);
- План рахунків бухгалтерського обліку підприємств, організацій та установ, затверджений наказом Міністерства фінансів України №291 від 30.11.99 р. (зі змінами та доповненнями);
- Інструкція про застосування «Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» затвердженої Міністерством Фінансів України №291 від 30.11.1999р. (зі змінами та доповненнями);
- Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджений наказом Міністерства фінансів України №73 від 07.02.2013 р. (зі змінами та доповненнями);
- Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затв. наказом Міністерством фінансів України № 92 від 27.04.2000 р. (зі змінами та доповненнями)
- Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» затверджений приказом Міністерства фінансів України № 237 від 08.10.99 р. (зі змінами та доповненнями);
- Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи», № 929_050 від 01.01.2012 р. (зі змінами та доповненнями), якщо підприємство веде облік за міжнародними стандартами;
- Наказ міністерства фінансів України «Про затвердження типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів» від 22.11.2004 р. № 732 (зі змінами та доповненнями).
- Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів, затв. наказом Міністерства фінансів України № 1327 від 16.11.2009 р. (зі змінами та доповненнями);
- Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затв. наказом Міністерства фінансів України № 433 від 28.03.2013 р. (зі змінами та доповненнями);

– Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затв. приказом Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014 , (зі змінами та доповненнями);

– Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене приказом Міністерства фінансів України №88 від 24.05.95 р. (зі змінами та доповненнями).

Основним нормативно-правовим актом внутрішнього нормативно-правового забезпечення обліку нематеріальних активів є Наказ про облікову політику підприємства.

Для забезпечення ефективного управління підприємством, система бухгалтерського обліку нематеріальних активів має вирішувати такі основні завдання:

– своєчасне та повне документування усіх операцій, пов'язаних із рухом об'єктів нематеріальних активів (їх придбанням, внутрішнім створенням, модернізацією чи вибуттям);

– правильне визначення первісної вартості активів під час їх зарахування на баланс, а також обґрунтування строків їх корисного використання;

– коректне та систематичне нарахування амортизації відповідно до обраних методів та контроль за накопиченням зносу протягом усього періоду експлуатації;

– контроль за збереженням та цільовим використанням об'єктів нематеріальних активів, що забезпечується шляхом проведення регулярних інвентаризацій та звірок;

– об'єктивне відображення результатів вибуття (через списання, реалізацію, ліквідацію чи безоплатну передачу) з точним визначенням фінансового результату від таких операцій;

– формування достовірних показників фінансової звітності для надання користувачам повної інформації про склад, стан та динаміку нематеріальних активів підприємства.

У контексті гармонізації облікової політики підприємства відповідно з вимогами міжнародних стандартів, завдання бухгалтерського обліку полягають у забезпеченні відповідності критеріям визнання активів, чіткому розділенні витрат на дослідження та розробку, а також у достовірній оцінці корисного потенціалу активів на кожен дату балансу.

1.3. Методологія бухгалтерського обліку нематеріальних активів за національними стандартами

Методологічні засади бухгалтерського обліку нематеріальних активів визначає Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи».

Облік надходження нематеріальних активів. Процес обліку надходження нематеріальних активів залежить від способів та умов їх придбання (рис. 1.3).

Рис. 1.3 – Основні способи надходження об'єктів нематеріальних активів*
* складено за даними [15,16]

Надходження та оприбуткування будь-якого об'єкта нематеріальних активів на підприємстві потрібно підтвердити відповідним первинним документом, в якому вказуються докладна характеристика об'єкта, його первісна вартість, строк корисного використання, норма зносу (амортизації), підрозділ, у якому буде використовуватися об'єкт; підписи посадових осіб, що прийняли об'єкт, з доданням документів, у яких описується сам об'єкт нематеріальних активів або порядок його використання. Документування операцій з обліку нематеріальних активів здійснюється з використанням типових форм. У системі бухгалтерського обліку України первинне документування операцій з руху нематеріальних активів регулюється

Наказом Міністерства фінансів України від 22.11.2004 р. № 732 «Про затвердження типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів» (зі змінами та доповненнями) – табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Основні типові форми первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності та їх характеристика*

Шифр форми документу	Назва документу	Призначення та особливості заповнення
НА-1	Акт введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів	Складається в одному примірнику прийнятною на кожний окремий об'єкт комісією, призначеною наказом (розпорядженням) власника або уповноваженого органу (посадової особи), який здійснює керівництво підприємством. В акті зазначається первісна вартість, строк корисного використання, метод амортизації та правова підстава (патент, договір, ліцензія).
НА-2	Інвентарна картка обліку об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів	Ведеться в бухгалтерії на кожний об'єкт чи групу об'єктів права інтелектуальної власності, заповнюється в одному примірнику на основі типової форми НА-1 «Акт введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів» (типова форма № НА-1). Містить детальні характеристики об'єкта, інформацію про рух (модернізацію), нарахування амортизації та переоцінку.
НА-3	Акт вибуття (ліквідації) об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів	Складається у двох примірниках комісією, призначеною наказом (розпорядженням) власника або уповноваженого органу (посадової особи), який здійснює керівництво підприємством, підписується головою та членами комісії, особою, що була відповідальною за використання об'єкта права інтелектуальної власності, затверджується керівником підприємства чи уповноваженою. Оформлюється комісією у двох примірниках у разі списання активу з балансу (через закінчення строку дії права, непридатність, безоплатну передачу чи продаж). Визначає залишкову вартість, накопичену амортизацію та фінансовий результат від вибуття.
НА-4	Інвентаризаційний опис об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів	Складається в одному примірнику для оформлення даних інвентаризації окремо за кожним місцезнаходженням об'єктів права інтелектуальної власності та за кожною матеріально відповідальною особою за використання об'єктів права інтелектуальної власності. Оформлюється як правило, перед складанням річної звітності для підтвердження фактичної наявності об'єктів та прав на них.

*складено за даними [12]

На практиці форми, наведені в табл. 1.2 використовуються для первинного обліку усіх видів нематеріальних активів підприємства (з відповідною адаптацією

назви за необхідності або закріпленням у наказі про облікову політику).

Для введення в оборот нематеріальних активів (ф. № НА-1) обов'язковою є наявність юридичних документів:

- патентів (на винаходи, корисні моделі);
- свідоцтва (на торговельні марки);
- ліцензійних договорів (на використання програмного забезпечення, баз даних тощо);
- авторських договорів.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», підприємства мають право розробляти власні форми первинних документів для нематеріальних активів (хмарних сервісів), за умови наявності в них усіх обов'язкових реквізитів первинного документа.

Сучасною тенденцією є перехід від паперових форм № НА-1 – НА-4 до електронних документів, підписаних кваліфікованим електронним підписом, що суттєво прискорює та оптимізує обліковий процес.

Синтетичний облік нематеріальних активів здійснюється на активному рахунку 12 «Нематеріальні активи», рахунок активний, за дебетом відображається придбання або отримання активів, а за кредитом – вибуття внаслідок продажу, безоплатної передачі чи невідповідності критеріям активу.

Згідно з НП(С)БО 8 бухгалтерський облік нематеріальних активів ведеться щодо кожного об'єкта за групами [5], які відображаються на відповідних субрахунках рахунку 12 «Нематеріальні активи». Перелік та призначення субрахунків до рахунку 12 наведені в табл. 1.3.

Таблиця 1.3 – Перелік та призначення субрахунків до рахунку 12 «Нематеріальні активи»*

Шифр	Назва субрахунка	Призначення
121	Право користування природних ресурсів	ведеться облік наявності об'єктів права користування ресурсами природного середовища. До них належать: права користування природними копалинами, інших ресурсів природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище.
122	Право користування майном	ведеться облік наявності прав користування майном (право користування земельною ділянкою, право користування будівлею, право на оренду приміщень тощо)

Шифр	Назва субрахунка	Призначення
123	Права на комерційні позначення	ведеться облік наявності прав на комерційні позначення (права на торговельні марки, комерційні (фірмові) найменування тощо).
124	Права на об'єкти промислової власності	ведеться облік наявності прав на комерційні позначення (права на торговельні марки, комерційні (фірмові) найменування тощо).
125	Авторське право та суміжні з ним права	ведеться облік наявності авторського права та суміжних з ним прав (право на літературні, художні, музичні твори, комп'ютерні програми, компіляції даних (бази даних), виконання, фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення тощо).
127	Інші нематеріальні активи	ведеться облік інших нематеріальних активів, якими володіє підприємство (права на здійснення діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо.)

* складено за даними [9]

Для введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів (форма № НА-1) усі накопичені витрати, які формують первісну вартість, списуються із кредиту рахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів» до дебету рахунку 12 «Нематеріальні активи».

Придбані нематеріальні активи зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю. Первісна вартість нематеріальних активів, отриманим шляхом обміну, визначається таким же чином як і для інших елементів необоротних активів [5].

В табл. 1.4 наведена типова кореспонденція рахунків з відображення придбання нематеріальних активів за грошові кошти у бухгалтерському обліку підприємства.

Таблиця 1.4 – Типова кореспонденція рахунків з обліку придбання нематеріальних активів*

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1. Здійснено оплату за торгову марку	37 «Розрахунки за виданими авансами»	31 «Поточні рахунки в національній валюті»
2. Оприбутковано право на торгову марку	154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»	37 «Розрахунки за виданими авансами»
3. Відображено витрати на юридичне оформлення	154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
4. Відображено податковий кредит з ПДВ	641 «Розрахунки за податками»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»
5. Здійснено оплату за юридичні послуги	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
6. Оприбутковуємо об'єкт нематеріальних активів на баланс підприємства	12 «Нематеріальні активи»	154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»

* складено за даними [15,18,19]

Типова кореспонденція рахунків з відображення в обліку операцій з обміну нематеріальних активів наведена в табл. 1.5.

Таблиця 1.5 – Типова кореспонденція рахунків в обліку операцій з обміну нематеріальних активів*

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1. Списано накопичену амортизацію авторських прав на художній твір 2	133 «Накопичена амортизація нематеріальних активів»	125 «Авторське право та суміжні з ним права»
2. Списано залишкову вартість нематеріального об'єкта художнього твору 2	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»	125 «Авторське право та суміжні з ним права»
3. Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»	641 «Розрахунки за податками»
4. Отримано авторські права на художній твір 1	154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
5. Відображено податковий кредит з ПДВ	641 «Розрахунки за податками»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
6. Залік взаємних заборгованостей	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»

* складено за даними [15,18,19]

У випадку, коли залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливую вартість, первісною вартістю нематеріального активу, отриманого в обмін на подібний об'єкт, є його справедлива вартість із включенням різниці до фінансових результатів (витрат) звітного періоду.

При внесенні нематеріальних активів до зареєстрованого капіталу первісною вартістю таких нематеріальних активів визнається узгоджена засновниками

(учасниками) підприємства справедлива вартість. Порядок оцінки внесків учасників до зареєстрованого капіталу визначається в засновницьких документах товариства - статуті та засновницькому договорі.

Типова кореспонденція рахунків з відображення обліку операцій внесення нематеріальних активів до зареєстрованого капіталу відображено в таблиці 1.6.

Таблиця 1.6 – Типова кореспонденція рахунків з відображення обліку операцій внесення нематеріальних активів до зареєстрованого капіталу*

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1. Відображена сума зареєстрованого капіталу підприємства	46 «Неоплачений капітал»	40 «Зареєстрований капітал»
2. Внесок до зареєстрованого капіталу засновника у вигляді програмного забезпечення	122 «Права користування майном»	46 «Неоплачений капітал»

* складено за даними [15,18,19]

Первісна вартість нематеріального активу, створеного підприємством, включає прямі витрати на оплату праці, прямі матеріальні витрати, інші витрати, безпосередньо пов'язані із створенням цього нематеріального активу та приведенням його до стану придатності для використання за призначенням (оплата реєстрації юридичного права, амортизація патентів, ліцензій тощо) [7].

Типова кореспонденція рахунків з відображення в обліку операцій з виготовлення нематеріальних активів власним силами представлена в таблиці 1.7.

Таблиця 1.7 – Типова кореспонденція рахунків з відображення в обліку операцій з виготовлення нематеріальних активів власним силами*

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1. Відображення списання матеріальних витрат	154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»	209 «Інші матеріали»
2. Відображено нарахування заробітної плати з відрахуваннями	154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»	661 «Розрахунки за заробітною платою», 65 «Розрахунки за страхування»
3. Відображена амортизація обладнання	154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»	13 «Накопичена амортизація нематеріальних активів»
4. Сплачено за державну реєстрацію	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
5. Включений збір за реєстрацію до складу первісної вартості	154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»
6. Зараховується до складу нематеріальних активів об'єкт промислової власності	124 «Права на об'єкти промислової власності»	154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»

* складено за даними [15,18,19]

Облік амортизації нематеріальних активів. Нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється підприємством при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс) і призупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання та консервації.

Нематеріальні активи з невизначеним строком корисного використання амортизації не підлягають. До нематеріальних активів з невизначеним строком корисного використання належать ті, щодо яких підприємством не визначено обмеження строку, протягом якого очікується збільшення грошових коштів (чи їх еквівалентів) від використання таких нематеріальних активів.

Розрахунок амортизації здійснюється згідно з НП(С)БО 7 «Основні засоби». Як правило, методом амортизації нематеріальних активів є метод прямолінійного списання. Ліквідаційна вартість нематеріальних активів в розрахунку звичайно прирівнюється до нуля, крім випадків [4]:

- коли існує невідмовне зобов'язання іншої особи щодо придбання цього об'єкта наприкінці строку його корисного використання;
- коли ліквідаційна вартість може бути визначена на підставі інформації існуючого активного ринку і очікується, що такий ринок існуватиме наприкінці строку корисного використання цього об'єкта.

Термін корисного використання визначається з урахуванням:

- очікуваного терміну використання активу підприємством;
- науково-технічного прогресу та змін на ринку товарів, робіт, послуг, що виробляються з допомогою цього активу;
- морального зносу;

– юридичних та інших обмежень щодо термінів його використання.

Нарахування амортизації починається з місяця, наступного за місяцем, у якому нематеріальний актив став придатним для використання, і припиняється, починаючи з місяця наступного за місяцем вибуття нематеріального активу [4].

Особливістю нарахування амортизації нематеріальних активів за чинним українським законодавством є те, що на нематеріальні активи, вартість яких не зменшується в процесі їх використання, амортизація не нараховується. До таких нематеріальних активів відносять «ноу-хау», товарні знаки тощо.

Згідно з П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» не існує жодних обмежень відносно амортизації нематеріальних активів. Отже, амортизувати можна ділову репутацію («гудвіл»), «ноу-хау», торговельну марку, торговий знак та інші нематеріальні активи протягом терміну, коли вони визнаються як активи у балансі [7].

Розрахунок амортизації при застосуванні відповідних методів нарахування здійснюється згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби».

1. Прямолінійний метод. Сутність прямолінійного методу полягає в рівномірному розподілі вартості об'єкта, яка підлягає амортизації, впродовж усього строку його корисної служби. За такого підходу річна сума амортизаційних відрахувань та їх норма є незмінними величинами протягом усього періоду експлуатації. Водночас спостерігається поступове накопичення суми зносу (амортизації) та відповідне систематичне зниження балансової (залишкової) вартості необоротного активу. Величина річних амортизаційних відрахувань розраховується як відношення вартості об'єкта, що амортизується, до очікуваного терміну його корисного використання. (формула 1.1) [4]:

$$A = \frac{AB}{T}, \quad (1.1)$$

де, A – річна сума амортизації, грн.;

AB – вартість об'єкту, що амортизується, грн.;

T - очікуваний строк використання об'єкту.

2. За методом зменшення залишкової вартості сума амортизаційних відрахувань швидко знижується з кожним наступним роком експлуатації. В основі розрахунку лежить застосування стабільної річної норми амортизації до балансової (залишкової) вартості об'єкта на початок звітної періоду. Такий підхід дає змогу списати максимальну частину вартості активу в перші роки його використання, коли його продуктивність є найвищою. Сума амортизації за останній рік експлуатації визначається як різниця між залишковою вартістю об'єкта на початок цього року та його ліквідаційною вартістю (формула 1.2):

$$A = ЗВ \cdot Н_a , \quad (1.2)$$

де A – річна сума амортизації, грн.;

$ЗВ$ – залишкова вартість об'єкта основних засобів;

$Н_a$ – річна норма амортизації.

Річна норма амортизації визначається підприємством самостійно (формула 1.3):

$$Н_a = 1 - \sqrt[n]{\frac{ЛВ}{ПВ}} , \quad (1.3)$$

де n – строк корисного використання об'єкту основних засобів, років;

$ЛВ$ – ліквідаційна вартість об'єкту основних засобів, що визначається підприємством самостійно, грн.;

$ПВ$ – первісна вартість об'єкту основних засобів, грн.

3. Метод прискореного зменшення залишкової вартості є модифікацією попереднього, але розрахунок річної норми амортизації за ним значно спрощений. Використовується подвоєна норма амортизації, яка розраховується за прямолінійним методом. Отримана подвійна норма застосовується до залишкової вартості об'єкта, яка постійно зменшується. Це забезпечує ще більш агресивне списання вартості активу на початкових етапах його функціонування, що є фінансово виправданим для високотехнологічного обладнання, яке швидко застаріває морально.

4. Кумулятивний метод також належить до методів прискореної амортизації, де сума відрахувань щорічно зменшується та визначається сумою років строку служби відповідного об'єкта за допомогою коефіцієнтів, в чисельнику яких зазначаються роки, що залишаються до кінця строку служби об'єкта (в зворотному порядку), а в знаменнику – загальна сума років експлуатації. Розрахунок базується на множенні вартості, яка підлягає амортизації, на спеціальний кумулятивний коефіцієнт. Цей коефіцієнт визначається як дріб: у чисельнику вказується кількість років, що залишаються до кінця строку служби об'єкта, а в знаменнику – кумулятивне число (сума чисел років його корисного використання). Оскільки чисельник щороку зменшується на одиницю, сума амортизації також пропорційно зменшується (формула 1.4).

$$A = AB \cdot K, \quad (1.4)$$

A - річна сума амортизації, грн.;

AB – вартість об'єкту, що амортизується, грн.;

K – кумулятивний коефіцієнт

5. Виробничий метод амортизації заснований на припущенні, що функціональна корисність об'єкта залежить не від часу, а від результатів його використання. При цьому строк корисної служби визначається кількістю продукції та обсягом послуг, які підприємство планує виготовити або надати з використанням об'єкту. При застосуванні цього методу амортизація розраховується шляхом розподілу вартості об'єкта, що амортизується, прямо пропорційно кількості продукції (обсягу послуг), яку підприємство очікує виготовити за відповідні періоди протягом строку його корисної служби. На відміну від усіх попередніх методів, виробничий метод повністю ігнорує фактор часу – календарний строк експлуатації об'єкта.

Для узагальнення інформації про суму амортизації нематеріальних активів, використовується на субрахунок 133 «Амортизація нематеріальних активів», пасивний, контрактивний, за кредитом субрахунку відображається нарахування амортизації нематеріальних активів, а за дебетом її зменшення. Аналітичний облік за рахунком 133 «Амортизація нематеріальних активів» ведеться відповідно за видами нематеріальних активів.

Для обліку нарахування амортизації можна здійснювати за рахунками класу 8 «Витрати за елементами» або 9 «Витрати діяльності». Типова кореспонденція рахунків з відображення в обліку операцій з нарахування амортизації нематеріальних активів представлені в таблиці 1.8.

Таблиця 1.8 – Типова кореспонденція рахунків з відображення в обліку операцій з нарахування амортизації нематеріальних активів*

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Нарахування амортизації нематеріальних активів для підприємств, що використовують рахунки класу 9 «Витрати діяльності»		
1.Нарахування амортизації нематеріальних активів виробничого призначення;	23 «Виробництво» 91 «Загальновиробничі витрати»	133 «Знос нематеріальних активів»
2. Нарахування амортизації нематеріальних активів загальногосподарського призначення	92 «Адміністративні витрати»	133 «Знос нематеріальних активів»
3. Нарахування амортизації нематеріальних активів, що забезпечують збут, тощо	93 «Витрати на збут»	133 «Знос нематеріальних активів».
Нарахування амортизації нематеріальних активів підприємствами, що використовують рахунки класу 8 «Витрати за елементами»		
1. Нарахування амортизації нематеріальних активів	83 «Амортизація»	133 «Знос нематеріальних активів»
2. Списання нарахованої амортизації	23 «Виробництво» чи 79 «Фінансові результати»	83 «Амортизація»

* складено за даними [15,18,26]

Облік вибуття нематеріальних активів. Процес обліку вибуття нематеріальних активів залежить від шляхів їх вибуття (рис. 1.4).

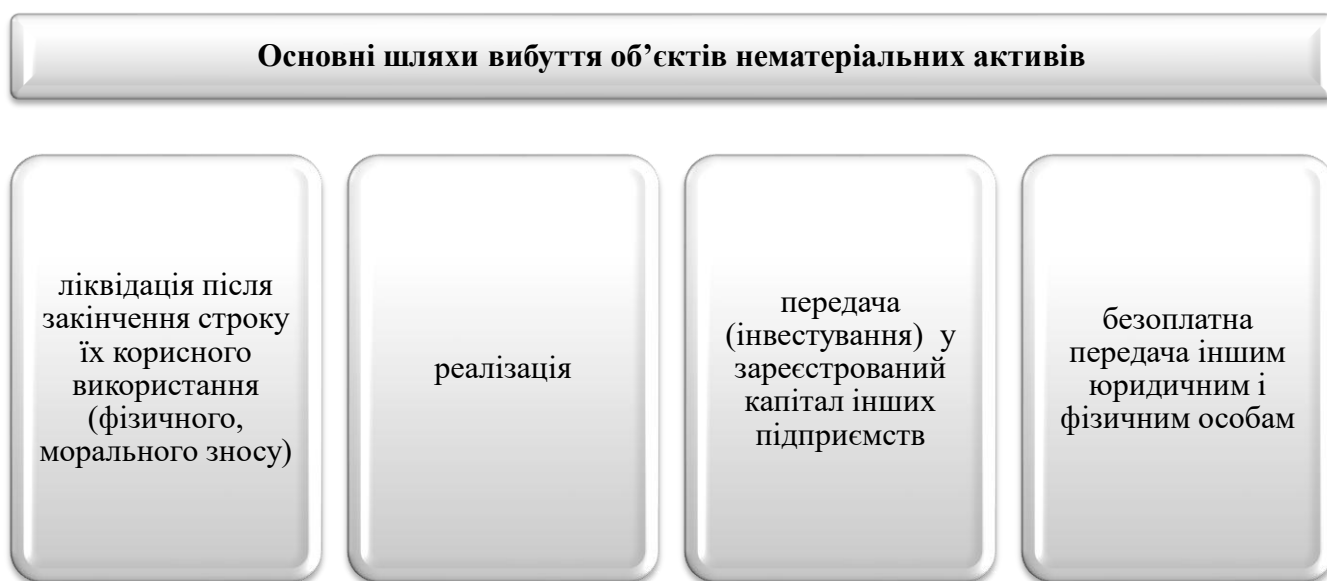

Рис. 1.4 – Основні шляхи вибуття об'єктів нематеріальних активів*

* складено за даними [15,16]

В усіх випадках вибуття нематеріальних активів з підприємства оформляється відповідними актами, у яких зазначаються причина вибуття об'єкта) первинна вартість, сума нарахованого зносу, залишкова вартість, витрати і доходи, пов'язані з вибуттям об'єктів.

Для оформлення вибуття окремих об'єктів нематеріальних активів при повній їх ліквідації застосовують форму № НА-3. Форма застосовується для оформлення вибуття нематеріальних активів при повному або частковому їх списанні. Акт складається у двох примірниках комісією, призначеною керівником підприємства, , затверджується керівником підприємства (організації) або уповноваженою ним особою.

Фінансовий результат від вибуття об'єктів нематеріальних активів визначається як різниця між доходом від вибуття (за вирахуванням непрямих податків і витрат, пов'язаних з вибуттям) і їх залишковою вартістю. Типова кореспонденція рахунків з відображення в обліку операцій з вибуття нематеріальних активів відображені в табл. 1.9.

Таблиця 1.9 – Типова кореспонденція рахунків з відображення в обліку операцій з вибуття нематеріальних активів*

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1. Списання амортизації об'єктів нематеріальних активів	133 «Накопичена амортизація нематеріальних активів»	12 «Нематеріальні активи»
2. Списання залишкової вартості об'єктів нематеріальних активів:		
а) списання за непридатністю об'єктів нематеріальних активів	976 «Списання необоротних активів»	12 «Нематеріальні активи»
б) нараховано ПДВ на суму залишкової вартості	976 «Списання необоротних активів»	641 «Розрахунки за податками»
в) продаж об'єктів нематеріальних активів	972 «Втрати від зменшення корисності активів»	12 «Нематеріальні активи»
г) внесення до зареєстрованого капіталу інших підприємств	14 «Довгострокові фінансові інвестиції»	12 «Нематеріальні активи»
д) здійснення благодійного внеску	977 «Інші витрати діяльності»	12 «Нематеріальні активи»
е) вибуття раніше переоціненого нематеріального активу перевищення суми попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості	423 «Дооцінка активів»	441 «Прибуток нерозподілений»

* складено за даними [15,18,19]

Для узагальнення інформації про наявність та рух нематеріальних активів та їх знос призначений Журнал 4 (за кредитом рахунків 12, 13, 15). У першому розділі Журналу 4 відображається:

- вибуття нематеріальних активів внаслідок їх продажу, безоплатної передачі, невідповідності критеріям визнання активом;
- сума уцінки, яка відображається за кредитом відповідних рахунків нематеріальних активів;
- сума нарахованої амортизації;
- сума збільшення зносу нематеріальних активів внаслідок їх дооцінки та зменшення корисності.

У другому розділі Журналу 4 відображаються капітальні інвестиції (введення в дію нематеріальних активів, вибуття капітальних інвестицій внаслідок продажу, уцінка тощо).

Аналітичний облік капітальних інвестицій у нематеріальні активи ведеться у Відомості 4.1 за дебетом рахунку 15, також наводиться відображення витрат на модернізацію, модифікацію нематеріальних активів, які призводять до збільшення первісно очікуваних від їх використання майбутніх економічних вигод. У Відомості 4.3 ведеться аналітичний облік нематеріальних активів за кожним інвентарним об'єктом [13].

Узагальнення інформації за автоматизованою формою обліку відбувається у відповідних машинограмах.

Ефективним елементом внутрішньогосподарського контролю за збереженням та правомірністю використання нематеріальних активів є систематичне проведення правильної їх інвентаризації. Процедура перевірки та фіксації стану таких активів на підприємствах регламентується Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженим Наказом Міністерства фінансів України № 879 (зі змінами та доповненнями).

Специфіка інвентаризаційного процесу щодо об'єктів нематеріальних активів обумовлена відсутністю у них матеріально-речової форми, що унеможлиблює застосування стандартних методів обстеження (зважування, обміру чи перерахун-

ку). Відтак, фактична наявність об'єктів встановлюється виключно шляхом ретельної документальної перевірки.

До основних завдань інвентаризаційної комісії належать:

– перевірка наявності та чинності правовстановлюючих документів, які підтверджують майнові права підприємства (патенти, ліцензійні договори, авторські свідоцтва, акти приймання-передачі тощо);

– ідентифікація реального використання об'єктів нематеріальних активів у господарській діяльності підприємства та їх відповідність техніко-економічним характеристикам, зазначеним у первинній документації;

– контроль за достовірністю облікових даних: оцінка правомірності визначення первісної та залишкової вартості, правильності нарахування накопиченої амортизації та встановлених строків корисного використання.

Якщо комісія виявляє об'єкти, які фактично використовуються, але не були своєчасно зараховані на баланс, або відомості про які відсутні в реєстрах обліку, такі активи заносяться до окремого інвентаризаційного опису з подальшим відображенням у акті інвентаризації.

Для узагальнення інформації про об'єкти права інтелектуальної власності у розрізі матеріально відповідальних осіб та місць їх використання складається «Інвентаризаційний опис об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів» (типова форма № НА-4).

Процедура оформлення результатів включає декілька послідовних етапів:

1. Отримання розписки від матеріально відповідальної особи: до початку перевірки особа, що відповідає за використання нематеріальних активів, надає письмове підтвердження про те, що всі прибуткові та видаткові документи здані до бухгалтерії, а наявні активи оприбутковані або списані належним чином.

2. Внесення даних до опису форми № НА-4: під час роботи комісії в описі відображаються ідентифікаційні ознаки об'єкта, дату придбання, вартісні показники (первісну вартість, суму накопиченої амортизації) та строк корисного використання. Опис підписують усі члени комісії та матеріально відповідальна особа.

3. Висвітлення та виправлення помилок: оформлений документ передається до бухгалтерської служби для звіряння з обліковими реєстрами. Бухгалтерія перевіряє арифметичні розрахунки; будь-які виявлені помилки коригуються та завіряються підписами всіх учасників інвентаризації.

4. Заключним етапом є регулювання розбіжностей та прийняття рішень: у разі виявлення надлишків чи нестач матеріально відповідальні особи надають письмові пояснення. Комісія складає акт із пропозиціями щодо врегулювання розбіжностей, який керівник підприємства має розглянути та затвердити протягом 5 робочих днів. На підставі затвердженого рішення бухгалтерія робить коригуючі записи в обліку.

Виявлені під час інвентаризації надлишки нематеріальних активів оприбутковуються за Кредитом субрахунку 746 «Інші доходи» з одночасним відображенням за дебетом відповідного рахунку класу 12 «, при цьому їх вартість обов'язково підлягає оцінці за справедливою (ринковою) вартістю.

У бухгалтерському обліку результати інвентаризації відображаються в тому звітному періоді, у якому вона була завершена. На підставі затвердженого керівником акту інвентаризації та відомостей звірки бухгалтер робить коригуючі записи щодо врегулювання розбіжностей в обліку нематеріальних активів:

– якщо об'єкт нематеріальних активів фізично відсутній, закінчився строк дії права користування або комісія визнала, що актив більше не принесе економічних вигід, його списують з балансу;

– якщо під час інвентаризації виявлено об'єкт нематеріальних активів, який не обліковується на балансі, його оприбутковують за справедливою вартістю (як правило, визначеною шляхом експертної оцінки);

– якщо винну особу (матеріально відповідального працівника) встановлено, вона зобов'язана відшкодувати завдані збитки; проте сума, яка стягується з винної особи, часто не збігається із залишковою вартістю об'єкта нематеріальних активів в обліку – за чинним законодавством, розмір збитків визначається за ринковими цінами на момент їх виявлення, з урахуванням незалежної оцінки.

Типова кореспонденцію рахунків для відображення надлишків та нестач нематеріальних активів за результатами інвентаризації наведена в табл.1.10.

Таблиця 1.10 – Типова кореспонденція рахунків з відображення в обліку результатів інвентаризації нематеріальних активів

Зміст господарської операції	Первинний документ	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
Відображення надлишків нематеріальних активів			
1. Оприбутковано раніше не врахований об'єкт НМА, що визнаний активом	Протокол комісії, акт оцінки, акт введення в експлуатацію (форма № НА-1)	12 «Нематеріальні активи»	746 «Інші доходи»
2. Сформовано податкове зобов'язання з ПДВ (якщо актив виник у результаті операцій, що підлягають оподаткуванню)	Податкова накладна	641/ПДВ	644 «Податковий кредит»
Стягнення збитків з винної особи			
1. Списано суму збитків з позабалансового обліку (в момент визначення винного)	Довідка бухгалтерії	–	072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей»
2. Визнано заборгованість винної особи за завдані збитки (в сумі, визначеній незалежною оцінкою)	Наказ керівника, Рішення суду або добровільна згода працівника	375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків»	716 «Відшкодування раніше списаних активів»
3. Внесено кошти винною особою в касу підприємства на погашення боргу	Прибутковий касовий ордер	301 «Готівка в національній валюті»	375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків»
4. Або: утримано суму збитків із заробітної плати працівника	Розрахунково-платіжна відомість, розрахунок бухгалтерії	661 «Розрахунки за заробітною платою»	375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків»
Відображення нестач та ліквідації НМА			
1. Списано суму накопиченої амортизації об'єкта НМА, якого не вистачає	Акт на списання НМА (форма № НА-3), протокол комісії	133«Амортизація нематеріальних активів»	12 «Нематеріальні активи»
2. Списано залишкову (балансову) вартість об'єкта НМА на витрати періоду	Акт на списання НМА (форма № НА-3)	976«Списання необоротних активів»	12 «Нематеріальні активи»
3. Відображено суму нестачі на позабалансовому рахунку (до встановлення винної особи)	Інвентаризаційний опис, порівняльна відомість	072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей»	–

* складено за даними [15,18,19]

У фінансовій звітності підприємств, яка складається відповідно до вимог НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», інформація про нематеріальні

льні активи містяться у двох основних формах: формі №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан) та формі №5 «Примітки до річної фінансової звітності» [3].

У формі №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан) відображається узагальнена інформація про вартість нематеріальних активів на початок та на кінець звітного року, показники розміщені у розділі I активу «Необоротні активи» за рядками [10]:

- рядок 1000 «Нематеріальні активи» (залишкова вартість) – це основний показник, який включається до валюти балансу, розраховується як різниця між первісною вартістю та накопиченою амортизацією;

- рядок 1001 «Первісна вартість» – відображається історична (фактична) вартість придбання або створення нематеріальних активів, не додається до валюти балансу, в обліку він відповідає сальдо за рахунком 12 «Нематеріальні активи»;

- рядок 1002 «Накопичена амортизація» – відображається сума зносу, нарахована за весь час експлуатації об'єктів, яка віднімається при розрахунку залишкової вартості та в обліку відповідає сальдо за субрахунком 133 «Амортизація нематеріальних активів».

У формі №5 «Примітки до річної фінансової звітності» відображається більш деталізована інформація про нематеріальні активи у розділі I «Нематеріальні активи» у двох розрізах: за групами нематеріальних активів та за їх рухом протягом року.

Групи нематеріальних активів виділені в окремі рядки у відповідності до субрахунків рахунку 12 «Нематеріальні активи»[10]:

- права користування природними ресурсами (рядок 010) – субрахунок 121;
- права користування майном (рядок 020) – субрахунок 122;
- права на комерційні позначення (рядок 030) – субрахунок 123;
- права на об'єкти промислової власності (рядок 040) – субрахунок 124;
- авторське право та суміжні з ним права (рядок 050) – субрахунок 125;
- незавершені капітальні інвестиції в НМА (рядок 060) – рахунок 154;
- інші нематеріальні активи (рядок 070) – субрахунок 127.

Рух нематеріальних активів протягом року відображений за показниками [10]:

- наявність на початок року – окремо наводиться інформація щодо первісної вартості та накопиченої амортизації;
- надійшло за рік – загальна первісна вартість оприбуткованих активів;
- переоцінка – зміна вартості, якщо підприємство проводило оцінку;
- вибуло за рік – первісна вартість та амортизація списаних об'єктів;
- нараховано амортизації за рік – сума, яка увійшла до витрат поточного року;
- втрати від зменшення корисності – відображається знецінення активів за рік;
- наявність на кінець року – залишок первісної вартості та амортизації (які мають чітко збігатися з показниками рядків 1001 та 1002 форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан);

Дані форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності» є найбільш деталізованим джерелом інформації для зовнішніх користувачів та аудиторів.

Якщо підприємство складає спрощену звітність для малого бізнесу, дані про відображаються у фінансовому звіті малого підприємства (Форми № 1-м або № 1-мс).

2. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТА АНАЛІЗ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ТОВ ДРУЖБА СВК»

2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства

ТОВ «ДРУЖБА СВК» розташоване за адресою с. Камчик, Білгород-Дністровського району, Одеської області. У 1947 році на території села Зоря, розташованого у Саратському районі Одеської області, було створено три колективних господарства: колгосп ім. Ф. Енгельса, колгосп ім. К. Маркса, колгосп «Іскра». Основними видами діяльності колгоспів були рослинництво та тваринництво. Розводили, головним чином, велику рогату худобу, вівці, свиней та птицю. Ведуче місце у рослинництві займало вирощування зернових культур. Таким чином на території села Зоря було сформовано колективне господарство «ДРУЖБА». У розпорядженні господарства були обширі та просторі земельні угіддя. В той час у господарстві склався зерно-тваринницький напрям діяльності. Рослинництво приносило врожай зернових культур, кормів, а також овочів та картоплі. Ще поширились садівництво та виноградарство. Основною метою тваринництва було виробництво молока та м'яса. У 2000 році згідно Закону України «Про колективну власність в Україні» підприємство було знов реорганізовано у сільськогосподарський виробничий кооператив – СВК «ДРУЖБА».

Вищим органом управління ТОВ «ДРУЖБА СВК» є Загальні збори членів Кооперативу. Виконавчий орган – Правління Кооперативу на чолі з Головою Кооперативу. Контролюючий орган – Ревізійна комісія.

Продукція, що вироблена на усіх ділянках товариства призначена як для реалізації, так й для власного використання. Покупцями продукції є населення села Зоря та навколо розташованих населених пунктів. Продукція реалізується напряму, тобто безпосередньо з самих бригад, а також через мережу магазинів. На балансі Кооперативу знаходяться чотири продовольчих магазини, кафе «Камчія», бар «Камчія». Більша частина продукції – це зернові та масляні культури, м'ясо та м'ясні вироби – реалізуються приватним підприємцям, які приїжджають з усієї України. Частіше з Одеси, Білгород-Дністровського та інших населених пунктів Одеської області, а також Київської, Харківської, Полтавської та

багатьох інших областей.

Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023-2024 рр., наведені табл.2.1.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023-2024 рр.*

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Обсяг продукції в натуральному виразі, т	816,3	996,4	180,1	22,1
2. Обсяг продукції без ПДВ та акцизного збору*, тис. грн				
– у діючих оптових цінах	17855,5	21851,4	3995,9	22,4
– у порівнянних оптових цінах	16762,3	21851,4	5089,1	30,4
3. Середня оптова ціна за 1 тону продукції, грн	21873,7	21930,35	56,65	0,26
4. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	189207	251006	61799	32,7
5. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	150458	148078	-2380	-1,58
6. Адміністративні витрати, тис. грн	6715	8397	1682	25,05
7. Витрати на збут, тис. грн	7168	9059	1891	26,38
8. Валовий прибуток, тис. грн	38749	102928	64179	в 1,7 р
9. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн	164341	165534	1193	0,73
10. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	87	66	-21	-24,1
11. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн в тому числі:	25130	96914	71784	в 2,9р
- від основної операційної діяльності	24866	85472	60606	в 2,4р
- від іншої операційної діяльності	2577	14056	11479	в 4,5р
- від фінансової діяльності	-2091	-2603	-512	24,49
- від іншої діяльності	-222	-11	211	-95,05
12. Податок на прибуток, тис. грн	–	–	–	–
13. Чистий прибуток, тис. грн	25130	96914	71784	285,65
14. Матеріальні витрати, тис. грн	111851	130693	18842	16,85
15. Матеріаловіддача, грн/грн	0,16	0,17	0,01	4,38
16. Матеріаломісткість продукції, грн	6,26	5,98	-0,28	-4,52
17. Середня облікова кількість працівників підприємства, осіб	127	124	-3	-2,4
18. Продуктивність праці одного працівника підприємства, грн/особу	131986,6	176221,0	44234,4	33,51
19. Фонд оплати праці працівників підприємства, тис. грн	19183	24457	5274	27,49
20. Середня річна заробітна плата одного працівника підприємства, грн	151047,24	197233,87	46186,63	30,58
21. Середня річна вартість основних засобів підприємства, тис. грн	135716,5	152315,5	16599	12,23
22. Фондовіддача, грн/грн	0,12	0,14	0,02	16,7
23. Фондорентабельність, %	18,51	63,63	45,11	x
24. Середня річна вартість оборотних активів, тис. грн	232202	285609,5	53407,5	23,0
25. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	0,81	0,88	0,07	8,64

Продовження табл. 2.1

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	%
26. Рентабельність продукції, %	20,48	41,01	20,53	х
27. Рентабельність виробництва, %	6,83	22,13	15,3	х
28. Середня річна сума дебіторської заборгованості	7624,5	13298	5673,5	74,41
29. Середня річна сума кредиторської заборгованості	6205	5825,5	-379,5	-6,12
30. Коефіцієнти ліквідності балансу				
- коефіцієнт поточної ліквідності	18,29	69,59	44,3	х
- коефіцієнт швидкої ліквідності	7,92	28,56	20,64	х
- коефіцієнт абсолютної ліквідності	7,17	25,39	18,22	х

*розраховано за даними форм фінансової та статистичної звітності підприємства

Аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «ДРУ-ЖБА СВК», наведений в табл. 2.1, свідчить про покращення його діяльності впродовж 2023-2024рр.

В звітному періоді порівняно з попереднім відбулось збільшення обсягів продукції: в натуральному виразі – на 180,1 т або на 22,1%, в діючих цінах – на 3995,9 тис. грн. або на 22,4 %, в порівняних цінах – на 5089,1 тис. грн. або на 30,4%. Повна собівартість реалізованої продукції збільшилась на 1193 тис. грн. або на 0,73%, за рахунок збільшення витрат на збут – на 1891 тис. грн. або 26,38% та адміністративних витрат – на 11682 тис. грн. або на 25,05%, також відбулось незначне зменшення собівартості реалізованої продукції на 2380 тис. грн. або 1,58%. Це призвело до зменшення витрат на 1 грн. реалізованої продукції на 21 коп. або на 24,1%.

Фінансовий результат діяльності підприємства до оподаткування був прибутком, якій збільшився на 71784 тис. грн. або в 2,9 р. за рахунок збільшення прибутку від основної операційної діяльності на 60606 тис. грн. або в 2,4 рази, від іншої операційної діяльності – на 11479 тис. грн. або в 4,5 рази, зменшення збитку від іншої діяльності на 211 тис. грн або на 95,05%, також негативний вплив здійснило збільшення збитку від фінансової діяльності на 512 тис. грн. або на 24,49 %. Це призвело до збільшення чистого прибутку підприємства на 71784 тис. грн. або в 2,9 р.

За досліджуваній період на підприємстві відбулось покращення ефективності використання основних засобів, про що свідчить збільшення фондівіддачі

на 0,02 грн або на 16,7%, трудових ресурсів, про що свідчить збільшення продуктивності праці одного підприємства на 44234,4 грн. або на 31,51%, та незначне покращення використання матеріальних ресурсів, про що свідчить зростання матеріаловіддачі на 0,0,01 грн. або на 4,38 % і зменшення матеріаломісткості на 0,28 грн. або на 4,52 % та оборотних активів, про що свідчить збільшення коефіцієнту оборотності на 0,07 оборотів.

Впродовж досліджуваного періоду відбулось збільшення показників рентабельності: рентабельності продукції – на 20,53 % п., рентабельності виробництва – на 15,3 % п., фондорентабельності – на 45,11 % п., що позитивно характеризує результати діяльності підприємства.

Середня річна сума дебіторської заборгованості збільшилась на 5673,5 тис. грн. або на 74,41%, а кредиторської заборгованості зменшилась на 379,5 тис. грн. або на 6,12%.

Коефіцієнти ліквідності балансу значно перевищують нормативні значення що свідчить про можливість ТОВ «ДРУЖБА СВК» покриття своїх зобов'язань.

2.2. Аналіз нематеріальних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК»

В умовах обмежених фінансових можливостей та необхідності їх раціонального розподілу, надзвичайно актуальним стає питання підвищення ефективності використання підприємствами вже наявних активів. У структурі активів підприємства, нематеріальні активи посідають важливе місце, оскільки саме вони формують інтелектуальний потенціал, необхідний для його ефективного функціонування. Недооцінка значущості нематеріальних активів може перешкоджати впровадженню інновацій та знижувати загальну ефективність роботи підприємства, як наслідок, призводити до погіршення загальних фінансових показників діяльності підприємства. Поєднання основних засобів та нематеріальних активів створює ресурсний потенціал, який визначає здатність підприємства до інноваційного розвитку та стабільної функціонування на ринку.

Проблематика обліку, аналізу та ефективності використання нематеріаль-

них активів є об'єктом ґрунтовних досліджень багатьох вітчизняних науковців, серед яких К. О. Анохіна, Т. М. Банасько, Н. Бонтіс, Ф. Ф. Бутинець, О. В. Вақун, В. І. Головка, Ю. А. Гороховець, Б. Є. Грабовецький, В. М. Діба, О. В. Романенко, А. В. Череп, Ю.В. Чуб, М.Г. Чумаченко та інші. Значна увага приділяється дослідженню саме нематеріальних активів як ключового фактору формування вартості підприємства.

На основі проведеного аналізу наукових концепцій щодо дослідження нематеріальних активів було встановлено, що більшість дослідників пропонують здійснювати оцінку їх стану та ефективності використання за певною логічною схемою. У результаті узагальнення теоретичних положень були виділені основні етапи управлінського аналізу нематеріальних активів, а саме: аналіз їх складу, структури, динаміки та руху; аналіз їх стану; аналіз ефективності їх використання. З урахуванням вищезазначеного, сформовано послідовність проведення аналізу нематеріальних активів підприємства, яка наведена на рис. 2.1.

Рис. 2.1 – Послідовність проведення аналізу основних засобів та нематеріальних активів*

*складено на підставі джерел [3,4,7,9-12]

Ефективне управління нематеріальними активами стимулює інноваційний розвиток, сприяє впровадженню передових технологій, автоматизації виробничих процесів та підвищенню рівня управлінської діяльності. Аналіз нематеріальних активів здійснюється за показниками їх руху та стану (коефіцієнти оновлення, вибуття, зносу та придатності) та ефективності їх використання (коефіцієнти віддачі, оборотності, місткості, озброєності нематеріальних активів, рентабельність тощо) [23]. Показник частки нематеріальних активів у структурі активів підприємства дозволяє оцінити його стратегічну орієнтацію на високі технології. Для оцінки стану нематеріальних активів підприємства необхідний комплексний підхід. На нашу думку, аналіз нематеріальних активів слід здійснювати не лише за показниками складу та структури активів, їх стану, та ефективності використання, а й їх результативності (табл. 2.2) [30].

Таблиця 2.2 – Основні показники, що використовуються для аналізу нематеріальних активів (НМА)

Показник	Формула розрахунку	Динаміка
<i>Показники руху нематеріальних активів</i>		
Коефіцієнт оновлення нематеріальних активів	вартість нових НМА	збільшення
	первісна вартість НМА на кін. року	
Період оновлення нематеріальних активів	первісна вартість НМА на поч. року	зменшення
	вартість нових НМА	
Коефіцієнт вибуття нематеріальних активів	вартість НМА, що вибули	
	первісна вартість НМА на поч. року	
<i>Показники стану нематеріальних активів</i>		
Коефіцієнт зносу нематеріальних активів	накопичена амортизація НМА	зменшення
	первісна вартість НМА	
Коефіцієнт придатності нематеріальних активів	залишкова вартість НМА	збільшення
	первісна	
<i>Показники ефективності використання нематеріальних активів</i>		
Віддача нематеріальних активів	собівартість реалізованої продукції	зростання
	середня річна вартість НМА	
Коефіцієнт оборотності нематеріальних активів	чистий дохід	зростання
	середня річна вартість НМА	
Місткість нематеріальних активів	середня річна вартість НМА	зменшення
	собівартість реалізованої продукції	
Рентабельність нематеріальних активів	$\frac{\text{чистий (прибуток (збиток))}}{\text{середня річна вартість НМА}} * 100\%$	зростання при збільшенні чистого прибутку
Озброєність нематеріальними активами	залишкова вартість НМА	зростання
	середня чисельність працівників	

Показник	Формула розрахунку	Динаміка
Коефіцієнт довгострокового фінансування нематеріальних активів	довгострокові зобов'язання та забезпечення	зростання
	залишкова вартість НМА	

*складено за даними [14,23]

Джерелами інформації для аналізу нематеріальних активів є дані форм фінансової звітності №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», №5 «Примітки до річної фінансової звітності» та форми статистичної звітності №2-ОЗ ІНВ (річна) «Звіт про наявність і рух необоротних активів, амортизацію та капітальні інвестиції».

Підприємства, які ефективно використовують свої активи, отримують конкурентні переваги, що виражаються у швидшій адаптації до динамічних змін ринкового середовища, оптимізації операційних витрат, підвищенні якісних характеристик продукції та зміцненні своїх ринкових позицій. Це безпосередньо корелює з їх фінансовою стабільністю, інвестиційною привабливістю та конкурентоспроможністю у довгостроковій перспективі.

Крім того, ефективне управління активами дозволяє підприємству:

- збільшити рівень рентабельності.
- оптимізувати структуру витрат.
- забезпечити фінансову стійкість.
- підвищити інвестиційну привабливість.

Таким чином, ступінь ефективності використання нематеріальних активів є визначальним фактором для результативності функціонування підприємства та його позиціонування на ринку.

За наведеними етапами проведемо аналіз нематеріальних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК» за два роки.

Першим етапом аналізу є аналіз складу, структури, динаміки та руху необоротних активів, складовою частиною яких є нематеріальні активи та аналіз складу, структури, динаміки нематеріальних активів. На цьому етапі досліджується наявність нематеріальних активів підприємства, їх розподіл за окремими

групами, та їх питома вага у загальній вартості необоротних активів. Аналіз структури та динаміки необоротних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК» здійснюється за даними форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Аналіз складу, структури та динаміки необоротних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК»*

Показник	Абс. величина		Питома вага, %		Відхилення			
	на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	пит. ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни необоротних активів
Необоротні активи, тис. грн., в т.ч.	76884	93425	100	100	16541	x	21,5	16541
- нематеріальні активи	1	-	-	-	-1	-	-	-0,01
- незавершені капітальні інвестиції	1390	672	1,8	0,7	-718	-1,1	-51,7	-4,34
- основні засоби	68281	86244	88,8	92,3	17963	3,5	26,3	108,6
- довгострокові біологічні активи	7212	6509	9,4	7,0	-703	-2,4	-9,7	-4,25
- довгострокові фінансові інвестиції	-	-	-	-	-	-	-	-
- довгострокова дебіторська заборгованість	-	-	-	-	-	-	-	-
- відстрочені податкові активи	-	-	-	-	-	-	-	-
- гудвіл	-	-	-	-	-	-	-	-
- інші необоротні активи	-	-	-	-	-	-	-	-

*розраховано за даними форм фінансової звітності підприємства та [14]

З табл. 2.3 видно, що необоротні активи зменшились на 16541 тис. грн. або на 21,5% на кінець звітного року порівняно з початком року, що відбулось за рахунок збільшення основних засобів на 17693 тис. грн. або на 26,3%, та зменшення: нематеріальних активів на 1 тис. грн., незавершених капітальних інвестицій – на 718 тис. грн. або на 51,7% та довгострокових біологічних активів на 703 тис. грн або 9,7%. В структурі необоротних активів на початок звітного року найбільшу питому вагу займали основні засоби 88.8%, частка довгострокових

біологічних активів склала 9,4%, незавершених капітальних інвестицій – 1,8%, частка нематеріальних активів була незначною. На кінець року відбулись наступні зміни в структурі необоротних активів: збільшилась частка основних засобів на 3,5%п. та зменшилась частка довгострокових біологічних активів на 2,4%п., незавершених капітальних інвестицій на 1,1 %п.

Відомо, що чим більша частка вартості нематеріальних активів в загальній вартості активів підприємства, тим більшою є його інвестиційна привабливість. За результатами розрахунків видно, що частка нематеріальних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК» незначна на початок звітнього року, а на кінець – взагалі відсутня, що є одним з індикаторів його низької інвестиційної привабливості.

Аналіз структури та динаміки ТОВ «ДРУЖБА СВК» здійснюється за даними форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Аналіз складу, структури та динаміки нематеріальних активів*

Нематеріальні активи	Абсолютна величина, тис. грн.		Питома вага, %		Відхилення			
	на початок звітнього року	на кінець звітнього року	на початок звітнього року	на кінець звітнього року	абсолютне	пит. ваги	в % до величини на початок звітнього року	в % до величини зміни нематеріальних активів
Нематеріальні активи, в тому числі:	15	15	100,0	100,0	–	–	–	100,0
– права користування природними ресурсами	–	–	–	–	–	–	–	–
– права користування майном	–	–	–	–	–	–	–	–
– права на комерційні позначення	–	–	–	–	–	–	–	–
– права на об'єкти промислової власності	–	–	–	–	–	–	–	–
– авторське право та суміжні з ними права	–	–	–	–	–	–	–	–
– інші нематеріальні активи	15	15	100	100	–	–	–	100,0
– гудвіл	–	–	–	–	–	–	–	–

*розраховано за даними форм фінансової звітності підприємства

З табл. 2.4 видно, що величина нематеріальних активів підприємства на кінець звітнього року порівняно з початком року залишилась незмінною. Нематеріальні активи підприємства впродовж двох років формувались лише за рахунок інших нематеріальних активів. за даними форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності» видно, що впродовж досліджуваного періоду був відсутній рух нематеріальних активів.

Другий етап – аналіз стану нематеріальних активів підприємства здійснюють, за допомогою розрахунку таких показників, як коефіцієнт зносу і коефіцієнт придатності нематеріальних активів на початок і на кінець року за даними форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Аналіз стану нематеріальних активів за звітний рік

Показники	на початок звітнього року	на кінець звітнього року	Відхилення	
			абс.	%
1. Первісна вартість нематеріальних активів, тис. грн.	15	15	–	–
2. Накопичена амортизація нематеріальних активів, тис.грн.	14	15	–	–
3. Залишкова вартість нематеріальних активів, тис. грн.	1	0	-1	–
4. Коефіцієнт зносу нематеріальних активів	0,933	1	0,067	x
5 Коефіцієнт придатності нематеріальних активів	0,067	0	-0,067	x

*розраховано за даними форм фінансової звітності підприємства

З таблиці 2.5 видно, що на кінець звітнього року коефіцієнт зносу нематеріальних активів збільшився на 6,7 %, відповідно, коефіцієнт придатності зменшився на 6,7%, що свідчить про повне моральне зношення нематеріальних активів.

Третій етап – аналіз ефективності використання нематеріальних активів підприємства здійснюють, за допомогою розрахунку показників, наведених в табл. 2.2 за даними форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та форми №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)». Проте, з урахуванням того, що нематеріальні активи підприємств повністю зношені на кінець звітнього року, а також нові довгострокові інвестиції у розвиток чи придбання нових нематеріальних активів у звітному періоді відсутні, аналіз ефективності їх використання проводити недоцільно.

Таким чином, за результатами аналізу нематеріальних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК» за два роки зроблено висновок, що частка нематеріальних активів товариства незначна на початок звітнього року за залишкової вартістю, а на кінець – взагалі відсутня, що є одним з індикаторів його низької інвестиційної привабливості. На кінець звітнього року відбулось повне зношення нематеріальних активів за 100% амортизацією та відсутність їх руху, що свідчить про те, що ТОВ «ДРУЖБА СВК» безкоштовно використовує застарілі технології та не здійснює інвестиції в інновації, що створює серйозні ризики втрати конкурентоспроможності для підприємства. Рекомендується спрямувати частину отриманого прибутку на розробку або придбання нових об'єктів інтелектуальної власності.

В результаті проведеного дослідження зроблено висновок, що нематеріальні активи є однією з важливих складових, які формують ресурсний потенціал підприємства. Вони є основою його інтелектуального потенціалу. В умовах економічної нестабільності та зростаючої конкуренції зростає ефективне управління такими активами стає надзвичайно важливим для стійкого функціонування та розвитку підприємства та безпосередньо впливає на важливі показники його діяльності та здатність конкурувати на ринку. Аналіз наукових джерел показав, що для ефективного управління активами підприємства необхідний комплексний підхід. Підвищення ефективності використання нематеріальних активів є важливим чинником для досягнення фінансової стійкості, залучення інвестицій та збереження конкурентоспроможності підприємства в довгостроковій перспективі. Це, в свою чергу, зумовлює необхідність постійного вдосконалення методів обліку, аналізу та управління цими активами в умовах сучасного господарювання.

3. СТАН БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ТОВ «ДРУЖБА СВК»

3.1. Характеристика організації обліку на підприємстві

Бухгалтерський облік на ТОВ «ДРУЖБА СВК» регламентується законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» та національними П(С)БО. Ведення бухгалтерського обліку на ТОВ «ДРУЖБА СВК» регулюється Наказом керівника «Про облікову політику підприємства», в якому обумовлені певні особливості організації бухгалтерського обліку ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Організація бухгалтерського обліку на підприємстві забезпечує повне, безперервне та достовірне відображення всіх господарських операцій, які здійснюються в процесі господарської діяльності підприємства. Основною метою бухгалтерського обліку є формування достовірної інформації про фінансовий стан підприємства, результати його діяльності та рух грошових коштів.

Основними завданнями бухгалтерського обліку на ТОВ «ДРУЖБА СВК» є:

- забезпечення повного та своєчасного відображення господарських операцій у системі бухгалтерського обліку;
- контроль за збереженням майна підприємства та раціональним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів;
- формування достовірної інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства;
- забезпечення керівництва підприємства необхідною інформацією для прийняття управлінських рішень;
- складання та подання фінансової, статистичної та податкової звітності у встановлені строки.

У ТОВ «ДРУЖБА СВК» метою організації бухгалтерського обліку є дотримання єдиної методики відображення господарських операцій та забезпечення своєчасного надання достовірної інформації користувачам фінансової звітності відповідно до вимог діючого законодавства.

Функції з ведення бухгалтерського обліку та формування звітності в ТОВ «ДРУЖБА СВК» покладено на бухгалтерію. Впроваджена на підприємстві централізована форма організації обліку передбачає пряме підпорядкування всіх працівників підрозділу головному бухгалтеру товариства, що забезпечує чітку вертикаль управління та консолідацію облікової інформації (рис. 3.1).

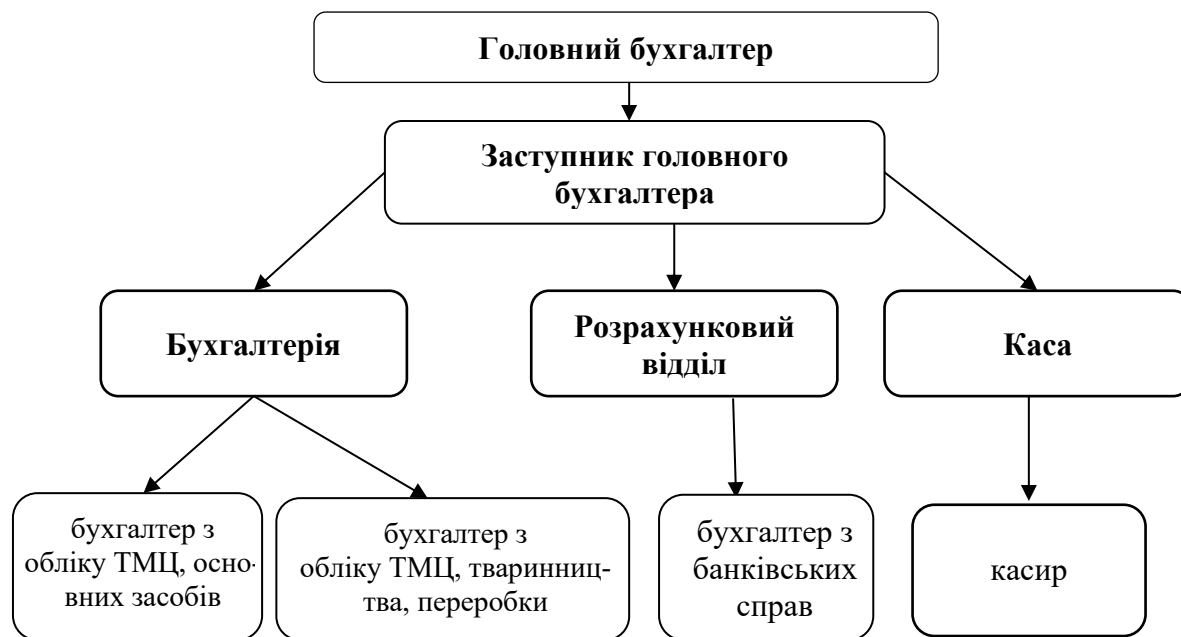

Рис. 3.1 – Схематичне відображення структури бухгалтерії на ТОВ «ДРУЖБА СВК»*

*складено за даними наказу про облікову політику

Рациональний розподіл праці, чітке планування роботи облікового апарату та розмежування повноважень персоналу у ТОВ «ДРУЖБА СВК» досягаються завдяки використанню посадових інструкцій. Вони розроблені для кожної посади згідно зі штатним розписом підприємства та повністю відповідають вимогам чинного трудового й облікового законодавства України.

Склад бухгалтерії та зміст службових обов'язків бухгалтерів ТОВ «ДРУЖБА СВК» наведений в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Склад бухгалтерії та зміст службових обов'язків бухгалтерів ТОВ «ДРУЖБА СВК»*

Посада	Короткий зміст службових обов'язків
Головний бухгалтер	Загальне керування обліком та звітністю. Організовує контроль та ревізію. Перевіряє та підписує первинну та річну бухгалтерську документацію. Облік розрахунків з постачальниками послуг. Облік валютних операцій та розрахунків по податкам та платежам.

Посада	Короткий зміст службових обов'язків
Заступник головного бухгалтера	Здійснює контроль за роботою з ведення бухгалтерського обліку зобов'язань і господарських операцій (реалізація послуг, розрахунків з постачальниками та замовниками за надані послуги, рух грошових коштів на валютних і гривневих рахунках). Веде оперативний облік надходжень і платежів грошових коштів, здійснювати обов'язковий продаж частини валютної виручки, розміщує вільні грошові кошти на банківських депозитних внесках, складає щомісячні оперативні дані про рух грошових коштів за транзитним і поточними рахунками підприємства. Бере участь у розробці та здійсненні заходів, спрямованих на дотримання фінансової дисципліни та раціональне використання ресурсів.
Бухгалтер з обліку активів, дебіторської заборгованості та грошових коштів	Веде облік матеріалів на підприємстві. Складає оборотні відомості за матеріальними рахунками 20,26 та ін. Веде облік за рахунками 10, 11, 12,13, 15, 22. Нараховує амортизацію нематеріальних активів. Веде облік розрахунків з покупцями. Веде облік за рахунками 361, 362. Веде облік матеріалів за субрахунками рахунку 20 та виробництва за рахунками 23, 25, 26 . Веде облік грошових коштів за рахунками 301,311,333.
Бухгалтер з обліку заробітної плати	Здійснює прийом, аналіз і контроль табелів обліку робочого часу і готує їх до лічильної обробки. Приймає і контролює правильність оформлення листків про тимчасову непрацездатність, довідок з догляду за хворими та інших документів, що підтверджують право на відсутність працівника на роботі, готує їх до лічильної обробки, а також для складання встановленої бухгалтерської звітності. Здійснює нарахування заробітних плат працівникам підприємства, здійснює контроль за витрачанням фонду оплати праці. Здійснює реєстрацію бухгалтерських проводок та їх рознесення.
Бухгалтер з обліку розрахунків в банку	Виконує роботу по веденню бухгалтерського обліку по залученню внесків грошових коштів фізичних і юридичних осіб, щодо розміщення залучених коштів від свого імені і за свій рахунок, по відкриттю і веденню банківських рахунків фізичних та юридичних осіб, по здійсненню розрахунків за дорученням фізичних і юридичних осіб.
Касир	Здійснює операції, пов'язані з прийманням та видаванням готівкових грошових коштів через касу підприємства, зберігає всі прийняті цінності. Одержує в установах банку готівку, здійснює записи в касовій книзі операцій одержання і видавання готівки за кожним прибутковим касовим ордером і видатковим документом в день їх надходження або видавання. Підписує прибуткові касові ордери та видаткові документи відразу після одержання або видавання по них готівки, а на доданих до них документах ставить штамп «Сплачено».

*складено за даними наказу про облікову політику підприємства

Інформаційна система бухгалтерського обліку на підприємстві функціонує за автоматизованою формою (рис. 3.1). Провідним інструментом автоматизації облікових процесів у ТОВ «ДРУЖБА СВК» є сучасне програмне забезпечення програма BAS (спеціалізовані галузеві рішення для агробізнесу). Дана програма

дає змогу реалізувати принцип однократного введення інформації, забезпечуючи паралельне та синхронне відображення господарських операцій у системі фінансового, аналітичного, кількісного та податкового обліку.

За результатами кожного звітного періоду (місяця) формується комплекс вихідних документів: машинограми, журнали-ордери та оборотно-сальдові відомості. Оборотно-сальдові відомості, що відображають рух та залишки товарно-матеріальних цінностей і біологічних активів, в обов'язковому порядку перевіряються та завіряються підписами відповідних матеріально відповідальних осіб підприємства.

Окрім спеціалізованої облікової системи BAS, фахівці бухгалтерської служби активно застосовують офісний пакет прикладних програм:

– текстовий процесор MS Word – використовується для генерування, редагування та архівації текстової документації, внутрішніх звітів, розпорядчих документів керівництва, а також обробки офіційних запитів і роз'яснень від контролюючих державних органів;

– табличний процесор MS Excel – застосовується як допоміжний інструмент для проведення складних математично-статистичних обчислень, формування довільних аналітичних таблиць, калькулювання собівартості окремих видів сільськогосподарської продукції та розрахунку управлінських показників.

Важливим елементом внутрішнього нормативного регулювання є Наказ про облікову політику ТОВ «ДРУЖБА СВК». У ньому чітко регламентовано методику формування та визнання доходів згідно з вимогами національних стандартів, а також специфіку калькулювання та класифікації витрат сільськогосподарської діяльності, що є базою для достовірного визначення фінансових результатів діяльності товариства.

Схематичне відображення автоматизованої форми, яка використовується для ведення бухгалтерського обліку на ТОВ «ДРУЖБА СВК» наведено на рис. 3.2.

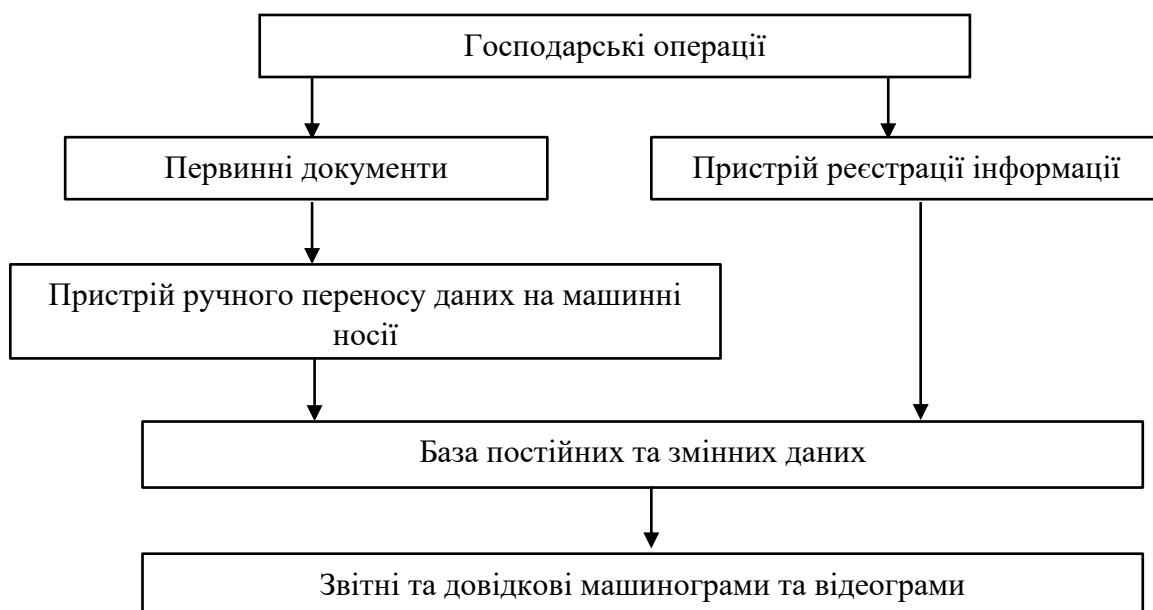

Рис. 3.2 – Схема автоматизованої форми ведення бухгалтерського обліку, яка використовується на ТОВ «ДРУЖБА СВК»*

* розроблено на підставі даних бухгалтерії та Наказу про облікову політику ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Для ведення бухгалтерського обліку на ТОВ «ДРУЖБА СВК» використовується План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій №291 (зі змінами та доповненнями). Всі господарські операції відображаються у відповідних бухгалтерських рахунках на підставі первинних документів.

Результатом облікового процесу в ТОВ «ДРУЖБА СВК» є формування та надання користувачам фінансової, податкової, а також статистичної звітності, складання якої чітко регламентується діючим законодавством України. Інформаційним підґрунтям для заповнення звітних форм виступають дані поточного бухгалтерського обліку, що гарантує достовірність показників, а саме подання відбувається із дотриманням установлених нормативних строків та затвердженого порядку.

Процедура формування фінансової звітності товариства базується на нормах Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

та положеннях відповідних Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Річна фінансова звітність ТОВ «ДРУЖБА СВК» складається за формами:

- форма №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»;
- форма №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»;
- форма №3 «Звіт про рух грошових коштів»;
- форма №4 «Звіт про власний капітал»;
- форма №5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Фінансова звітність складається щоквартально та за підсумками року. Квартальна фінансова звітність подається не пізніше 25 числа місяця, що настає за звітним кварталом, а річна фінансова звітність подається до 28 лютого наступного року. Подання фінансової звітності здійснюється в електронній формі через систему електронної звітності до органів Державної податкової служби та органів статистики.

Податкова звітність на ТОВ «ДРУЖБА СВК» формується відповідно до вимог Податкового кодексу України та подається до органів Державної податкової служби України. Основними формами податкової звітності підприємства є:

- Податкова декларація з податку на додану вартість – подається щомісячно до 20 числа місяця, що настає за звітним;
- Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого на користь фізичних осіб (форма 4ДФ) – подається щоквартально;
- Єдиний соціальний внесок (ЄСВ) – подається щомісячно у складі податкового розрахунку.

Податкова звітність подається в електронній формі через електронний кабінет платника податків або спеціалізовані програми електронної звітності, що дозволяє забезпечити своєчасність та достовірність передачі інформації до контролюючих органів.

3.2. Облік нематеріальних активів на ТОВ «ДРУЖБА СВК»

На ТОВ «ДРУЖБА СВК» організація бухгалтерського обліку нематеріальних активів здійснюється відповідно до вимог Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», яким визначено методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про нематеріальні активи. За його вимогами на підприємстві сформована облікова політика щодо обліку нематеріальних активів.

Нематеріальні активи надходять у ТОВ «ДРУЖБА СВК» в результаті їх придбання за рахунок коштів підприємства та здійснюються на підставі договорів купівлі-продажу.

Придбання об'єктів нематеріальних активів у ТОВ «ДРУЖБА СВК» здійснюється з метою їх подальшого залучення до виробничо-господарської діяльності, що повністю відповідає критеріям Податкового кодексу України. Головним фінансовим джерелом для інвестування в такі необоротні активи є власний капітал підприємства, а саме - чистий прибуток.

Формування первісної вартості нематеріальних активів під час їх придбання за рахунок власних коштів товариства включає як ціну купівлі, так й усі супутні витрати, спрямовані на доведення активу до стану, придатного для цільового використання. До складу таких капітальних інвестицій відносять витрати на проведення незалежних експертиз, спеціалізоване навчання та сертифікацію персоналу для роботи з новим програмним забезпеченням, а також пов'язані з цим матеріальні витрати.

Господарські операції з придбання нематеріальних активів виробничого призначення підлягають оподаткуванню податком на додану вартість на загальних підставах. У разі втрати, знищення або пошкодження правовстановлюючих чи первинних документів, підприємство ТОВ «ДРУЖБА СВК» повідомляє про це орган ДПС та невідкладно вживає заходи щодо їх офіційного відновлення.

Первинне визнання та зарахування нематеріальних активів на баланс ТОВ «ДРУЖБА СВК» здійснюється на підставі «Акта введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів»

(типова форма № НА-1). Цей документ складається в одному примірнику комісією підприємства і передається до бухгалтерії для постійного зберігання. До акта обов'язково додається супровідна документація, яка містить детальні якісні характеристики об'єкта чи правила його експлуатації, а також юридично підтверджує майнові права. Так, права на винаходи та корисні моделі засвідчуються відповідними патентами і свідоцтвами, а права на програмне забезпечення – ліцензійними угодами та технічними описами (алгоритмами).

Аналітичний облік об'єктів нематеріальних активів у бухгалтерії ТОВ «ДРУЖБА СВК» організовано за допомогою «Інвентарних карток обліку нематеріальних активів» (типова форма № НА-2). Картка відкривається на кожен окремий інвентарний об'єкт у момент його оприбуткування на основі первинних документів (актів приймання-передачі, накладних тощо).

При придбанні нематеріальних активів спочатку усі первинні витрати, що формують майбутню вартість об'єкта, накопичуються за дебетом субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів», а після завершення підготовчих процедур та підписання «Акту введення в господарський оборот» (форма № НА-1), сформована первісна вартість активу списується з кредиту субрахунку 154 у Дебет відповідного субрахунку за рахунком 12 «Нематеріальні активи». Згідно з обліковою політикою ТОВ «ДРУЖБА СВК», окремі об'єкти, які за своєю економічною суттю не увійшли до специфічних груп нематеріальних активів обліковуються на субрахунку 127 «Інші нематеріальні активи».

Відображення в обліку придбання комп'ютерної програми у ТОВ «ДРУЖБА СВК» за рахунок коштів підприємства наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Кореспонденція рахунків з обліку придбання нематеріальних активів у ТОВ «ДРУЖБА СВК»*

Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
1. Відображено капітальні інвестиції в сумі вартості придбаної комп'ютерної програми (без ПДВ)	154 «Придбання нематеріальних активів»	631 «Розрахунки з вітчизняними поставальниками»	20000

Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
2. Відображено суму податкового кредиту з ПДВ	641 /ПДВ	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	4000
3. Списано витрати на послуги розробника з інсталяції та налаштування програми (без ПДВ)	154 «Придбання нематеріальних активів»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	3600
4. Відображено ПДВ за послугами з налаштування програми	641 /ПДВ	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	600
5. Проведено оплату постачальнику за саму програму та послуги з її налаштування	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	311	27600
6. Зарховано комп'ютерну програму на баланс	127 «Інші нематеріальні активи»	154 «Придбання нематеріальних активів»	23000

*складено за даними первинних документів підприємства

Розрахунок та нарахування амортизації об'єктів нематеріальних активів у ТОВ «ДРУЖБА СВК» здійснюється щомісячно протягом усього визначеного строку їх корисного використання. Відповідно до вимог П(С)БО 8, нарахування амортизаційних відрахувань розпочинається з місяця, що настає за місяцем введення об'єкта нематеріальних активів в господарський оборот. Припиняється нарахування починаючи з місяця, наступного за місяцем вибуття (списання) активу з балансу підприємства або повного зносу його вартості.

У Наказі про облікову політику ТОВ «ДРУЖБА СВК» затверджено застосування прямолінійного методу для всіх груп нематеріальних активів. Вибір цього методу обумовлений рівномірним отриманням економічних вигід від експлуатації таких активів. Алгоритм прямолінійного методу передбачає, що величина амортизаційних відрахувань, яка визнається витратами звітного періоду, залишається незмінною протягом кожного місяця використання об'єкта і розраховується шляхом ділення його первісної (чи переоціненої) вартості на загальну кількість місяців корисного використання.

Для систематизації, узагальнення та накопичення інформації про суми нарахованої амортизації об'єктів нематеріальних активів, у бухгалтерському обліку ТОВ «ДРУЖБА СВК» використовується пасивний регулюючий субрахунок 133 «Амортизація нематеріальних активів» (рахунок 13 «Знос необоротних активів»). Щомісячні суми нарахованого зносу відображаються за кредитом цього субрахунку в кореспонденції з дебетом рахунків обліку витрат діяльності підприємства (залежно від функціонального призначення об'єкта нематеріальних активів).

Аналітичний облік ведеться відповідно за видами нематеріальних активів. У таблиці 3.3 представлено кореспонденцію рахунків з нарахування амортизації нематеріальних активів у ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Таблиця 3.3 – Кореспонденція рахунків з обліку нарахування амортизації нематеріальних активів у ТОВ «ДРУЖБА СВК»*

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
	дебет	кредит	
1. Списано знос нематеріальних активів, що вибули з господарства	133	12	425
2. Нарахована амортизація на об'єкти нематеріальних активів, що використовуються для:			
- виробництва продукції	23	133	143
- адміністративних цілей	92		384
- збуту (реалізації) продукції	93		153
- освоєння нових виробництв та потужностей	39		245

*складено за даними первинних документів підприємства

Аналіз динаміки нематеріальних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК» за звітний період свідчить про зниження залишкової вартості нематеріальних активів за формою №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» з 1000 тис. грн на початок року до 0 на кінець звітного року. Дана тенденція обумовлена плановим нарахуванням амортизації прямолінійним методом протягом року, внаслідок чого об'єкти нематеріальних активів досягли 100% зносу. У бухгалтерському обліку даний процес відображено щомісячними записами за кредитом субрахунку 133 «Амортизація нематеріальних активів» у кореспонденції з рахунками витрат діяльності на загальну суму 1 000 тис. грн. Строк корисного використання таких активів завершився у звітному періоді, внаслідок чого за ними було повністю (на 100%)

нараховано амортизацію. Оскільки дані активи продовжують приносити економічні вигоди та експлуатуються у поточному процесі, керівництвом підприємства, згідно з методологічними вимогами НП(С)БО 8, було прийнято правомірне рішення про залишення їх на балансі за нульовою залишковою вартістю без списання їхньої первісної вартості з рахунку 12 «Нематеріальні активи»..

Визначення строку корисного використання нематеріальних активів характеризується високим рівнем невизначеності через тривалий період їх експлуатації. Це зумовлює необхідність дотримання принципу обачності при встановленні ліміту часу функціонування активу, проте не може бути підставою для зниження цього періоду.

Списання об'єкта нематеріальних активів з балансу товариства здійснюється у випадку його фактичного вибуття (зокрема, внаслідок безоплатної передачі) або за умови повної втрати здатності приносити майбутні економічні вигоди. Розрахунок фінансового результату від ліквідації нематеріальних активів базується на порівнянні отриманого чистого доходу (без урахування непрямих податків та витрат на демонтаж або реалізацію) з поточною залишковою вартістю активу.

Юридичне та документальне оформлення цієї процедури в ТОВ «ДРУЖБА СВК» покладено на спеціальну інвентаризаційну комісію, яка складає «Акт вибуття (ліквідації) об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів» (типова форма № НА-3). Документ складається у двох примірниках, візується всіма членами комісії та матеріально-відповідальною особою, за якою було закріплено об'єкт, після чого підлягає затвердженню керівником підприємства. До затвердженого акта обов'язково додаються відповідні реєстри аналітичного обліку ліквідованого активу, а узагальнення інформації про рух вартості нематеріальних активів та зміну суми їх зносу здійснюється за допомогою щомісячних вихідних машинограм за рахунками 12 «Нематеріальні активи» та 13 «Знос необоротних активів».

Узагальнення інформації про наявність та рух нематеріальних активів та їх знос (за дебетом та кредитом рахунків 12, 13, 15) у бухгалтерії ТОВ «ДРУЖБА

СВК» здійснюється у відповідних машинограмах.

З метою забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності, у ТОВ «ДРУЖБА СВК» щорічно перед складанням річного звіту проводиться обов'язкова інвентаризація нематеріальних активів. Процедура регламентується Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань № 879 (зі змінами та доповненнями).

Оскільки нематеріальні активи не мають матеріальної форми, комісія перевіряє не фізичну наявність, а наявність правовстановлюючих документів (патентів, ліцензій, договорів, актів введення в оборот), які підтверджують майнові права підприємства, а також правомірність віднесення об'єктів до складу балансу. Результати перевірки фіксуються в «Інвентаризаційному описі нематеріальних активів» (типова форма № НА-4). У ньому зазначається назва об'єкта, його інвентарний номер, первісна вартість, сума нарахованої амортизації та строк корисного використання.

Під час інвентаризації окрема увага приділяється об'єктам на субрахунку 127 «Інші нематеріальні активи», які за даними обліку є повністю зношеними (залишкова вартість 0 грн). Комісія перевіряє, чи продовжує підприємство фактично використовувати ці програми у поточній діяльності. Активи експлуатуються, тому у формі № НА-4 фіксується їхня наявність, але списанню вони не підлягають. У разі виявлення розбіжностей (лишків або недостач) складається порівняльна відомість.

Інформація про нематеріальні активи ТОВ «ДРУЖБА СВК» відображається у формі №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та формі №5 «Примітки до річної фінансової звітності».

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В даній кваліфікаційній роботі були розглянуті питання обліку та аналізу нематеріальних активів на прикладі ТОВ «ДРУЖБА СВК».

В першому розділі кваліфікаційної роботи було розглянуто економічну сутність нематеріальних активів підприємства: поняття, класифікація, оцінка, нормативно-правова база та завдання обліку нематеріальних активів, їх документальне оформлення, відображення нематеріальних активів на рахунках бухгалтерського обліку та у формах фінансової звітності. Також у розділі розглянуто підходи до визначення нематеріальних активів у нормативних актах та підходи до класифікації нематеріальних активів в економічній літературі.

В другому розділі роботи здійснено аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності та аналіз нематеріальних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК» за два роки. У розділі наведено техніко-економічну характеристику ТОВ «ДРУЖБА СВК», здійснено аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК», який показав покращення його діяльності впродовж досліджуваного періоду.

Також у розділі наведені етапи здійснення аналізу нематеріальних активів: аналіз складу, структури, динаміки та руху нематеріальних активів; аналіз стану нематеріальних активів; аналіз ефективності використання нематеріальних активів підприємства та основні показники, що використовуються для аналізу нематеріальних активів. Проведений аналіз нематеріальних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК» за два роки за розглянутими етапами.

Аналіз складу, структури та динаміки нематеріальних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК» показав, що їх величина на кінець звітного року порівняно з початком року залишилась незмінною, нематеріальні активи підприємства впродовж двох років формувались лише за рахунок інших нематеріальних активів. За даними форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності» видно, що впродовж досліджуваного періоду був відсутній рух нематеріальних активів.

Аналіз стану нематеріальних активів за звітний рік свідчить, що на кінець звітного року коефіцієнт зносу нематеріальних активів збільшився на 6,7 %, відповідно, коефіцієнт придатності зменшився на 6,7%, що свідчить про повне моральне зношення нематеріальних активів.

За результатами аналізу нематеріальних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК» за два роки зроблено висновок, що частка нематеріальних активів товариства незначна на початок звітного року за залишкової вартістю, а на кінець – відсутня, що є одним з індикаторів його низької інвестиційної привабливості. На кінець звітного року відбулось повне зношення нематеріальних активів за 100% амортизацією та відсутність їх руху, що свідчить про те, що ТОВ «ДРУЖБА СВК» безкоштовно використовує застарілі технології та не здійснює інвестиції в інновації, що створює серйозні ризики втрати конкурентоспроможності для підприємства в майбутньому.

В результаті проведеного дослідження зроблено висновок, що нематеріальні активи є однією з важливих складових, які формують ресурсний потенціал підприємства. Вони є основою його інтелектуального потенціалу. В умовах економічної нестабільності та зростаючої конкуренції зростає ефективне управління такими активами стає надзвичайно важливим для стійкого функціонування та розвитку підприємства та безпосередньо впливає на важливі показники його діяльності та здатність конкурувати на ринку. Аналіз наукових джерел показав, що для ефективного управління активами підприємства необхідний комплексний підхід.

В третьому розділі розглянуто організацію бухгалтерського обліку та обліку нематеріальних активів ТОВ «ДРУЖБА СВК». Бухгалтерський облік на ТОВ «ДРУЖБА СВК» регламентується законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» та національними П(С)БО. Ведення бухгалтерського обліку на ТОВ «ДРУЖБА СВК» регулюється Наказом керівника «Про облікову політику підприємства», в якому обумовлені певні особливості організації бухгалтерського обліку ТОВ «ДРУЖБА СВК». Облік ведеться бухгалтерією. Інформаційна система бухгалтерського обліку на підприємстві функціонує за автоматизованою формою. Провідним інструментом автоматизації облікових

процесів у ТОВ «ДРУЖБА СВК» є програма BAS (спеціалізовані галузеві рішення для агробізнесу). Дана програма дає змогу реалізувати принцип однократного введення інформації, забезпечуючи паралельне та синхронне відображення господарських операцій у системі фінансового, аналітичного, кількісного та податкового обліку та формування фінансової звітності. Облік нематеріальних активів загалом відповідає вимогам національного законодавства, а саме П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» та Податкового кодексу України. Нематеріальні активи надходять у ТОВ «ДРУЖБА СВК» в результаті їх придбання за рахунок коштів підприємства та здійснюються на підставі договорів купівлі-продажу. У Наказі про облікову політику ТОВ «ДРУЖБА СВК» затверджено застосування прямолінійного методу для всіх груп нематеріальних активів, що обумовлено рівномірним отриманням економічних вигід від експлуатації таких активів. Списання об'єкта нематеріальних активів з балансу товариства здійснюється у випадку його фактичного вибуття або за умови повної втрати здатності приносити майбутні економічні вигоди. Розрахунок фінансового результату від ліквідації нематеріальних активів базується на порівнянні отриманого чистого доходу (без урахування непрямих податків та витрат на демонтаж або реалізацію) з поточною залишковою вартістю активу.

Особливістю поточного стану обліку є наявність на субрахунку 127 «Інші нематеріальні активи» об'єктів (програмного забезпечення), які протягом звітного року досягли 100% зносу, але продовжують активно експлуатуватися в господарській діяльності, що підтверджено результатами щорічної інвентаризації.

За результатами проведених досліджень, можна запропонувати наступні заходи щодо удосконалення бухгалтерського обліку та аналізу нематеріальних активів та покращення діяльності підприємства:

– проведення дооцінки повністю зношених нематеріальних активів – для об'єктів, які мають нульову залишкову вартість, але продовжують використовуватися, доцільно провести дооцінку до їх справедливої вартості, що дозволить відобразити в фінансовій звітності реальну вартість інтелектуального капіталу

підприємства та відновити нарахування амортизації для коректного формування собівартості;

– здійснити деталізацію субрахунку 127 «Інші нематеріальні активи» в автоматизованій системі – оскільки всі програми та ліцензії підприємства наразі обліковуються на загальному субрахунку 127 «Інші нематеріальні активи», пропонується впровадити в програмі BAS додаткові аналітичні розрізи (субрахунки третього порядку), наприклад: 127/1 «Програмне забезпечення загального призначення» (MS Office тощо); 127/2 «Спеціалізоване обліково-управлінське програмне забезпечення» (BAS Агро); 127/3 «Інші майнові права та ліцензії», що дозволить спростити контроль за строками використання та автоматизує внутрішній аудит;

– зареєструвати торгову марку для власної продукції (зерно, м'ясні та молочні вироби), що додасть вартості бізнесу та активізує нематеріальні активи;

– оформити як ноу-хау специфічні методи обробки ґрунту, авторські рецептури кормів або унікальні системи захисту рослин, що дозволить відновити рух за нематеріальних активів через внутрішні розробки;

– удосконалення внутрішнього аналізу нематеріальних активів – для покращення аналітичної функції пропонується впровадити в практику здійснення щорічного аналізу ефективності використання нематеріальних активів (за розглянутими етапами та показниками). ТОВ «ДРУЖБА СВК» працює в аграрному секторі, тому аналіз має оцінювати, як автоматизація обліку та використання новітніх технологій впливають на зниження трудомісткості та оптимізацію витрат виробництва;

– чітко регламентувати внутрішній порядок встановлення ліквідаційної вартості для нематеріальних активів (наразі вона дорівнює нулю) та критерії розподілу витрат на модернізацію (оновлення) комп'ютерних програм, щоб уникнути податкових ризиків при податкових перевірках.

Впровадження запропонованих заходів призведе до покращення обліку та аналізу нематеріальних активів та діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України № 996-IV від 16.07.1999 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 4.02.2026 р.)
2. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 4.02.2026 р.)
3. Загальні вимоги до фінансової звітності: національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1, затв. наказом Міністерством фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 4.02.2026 р.)
4. Основні засоби: національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7, затв. наказом Міністерством фінансів України № 92 від 27.04.2000 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 4.02.2026 р.)
5. Нематеріальні активи: національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 8, затв. наказом Міністерством фінансів України № 242 від 18.10.1999 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text> (дата звернення: 5.02.2026 р.)
6. Нематеріальні активи: міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38, № 929_050 від 01.01.2012 р. (зі змінами та доповненнями). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_050#Text (дата звернення: 5.02.2026 р.)
7. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затв. наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text> (дата звернення: 12.02.2026 р.)
8. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затв. наказом Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 5.03.2026 р.)

9. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затв. наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 12.02.2026 р.)

10. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затв. наказом Міністерства фінансів України № 433 від 28.03.2013 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text> (дата звернення: 5.03.2026 р.)

11. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів, затв. наказом Міністерства фінансів України № 1327 від 16.11.2009 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1327201-09#Text> (дата звернення: 22.02.2026 р.)

12. Наказ міністерства фінансів України «Про затвердження типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів» від 22.11.2004 р. № 732 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1580-04#Text> (дата звернення: 20.02.2026 р.)

13. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене приказом Міністерства фінансів України №88 від 24.05.95 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення: 26.02.2026 р.)

14. Антонюк О.П., Ступницька Т.М., Купріна Н.М. Економічний аналіз: практикум: навч. посіб. 3-тє вид., Львів: Магнолія 2006, 2015. 326 с. (дата звернення: 15.09.2025 р.)

15. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / за ред. проф. Ф.Ф.Бутинця. 7-е вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2016. 832 с.

16. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік: підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: Вид-во «Центр учбової літератури», 2011. 670 с.

17. Сопко В. Бухгалтерський облік : навч. посібн. для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищ. навч. закл. Тернопіль: Астон, 2012. 496 с
18. Сук Л. К., Сук П. Л. Фінансовий облік: навч. посіб. Київ: Університет «Україна», 2019. 529 с.
19. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підруч. Київ: Алерта, 2013. 982 с.
20. Банасько Т. М. Проблеми та перспективи дослідження нематеріальних активів в Україні // Економіст. 2014. № 2. С. 30–33.
21. Бутнік-Сіверський О. Економіко-правовий погляд щодо розвитку обліку нематеріальних активів на шляху до неоекономіки // Теорія і практика інтелектуальної власності. 2019. № 6. С. 109–122.
URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/31846/1/intangible%20assets.pdf> (дата звернення: 16.02.2026 р.)
22. Грибовська Ю. Облік нематеріальних активів відповідно до вимог міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 38 // Економіка та суспільство. 2023. № 47. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-85> (дата звернення: 16.02.2026 р.)
23. Дерун І.А., Циліорик М.Е. Теоретично-організаційні аспекти аналізу наявності та ефективного використання нематеріальних активів підприємства // Молодий вчений. 2022. № 1. С. 227-232
24. Зайцева І.Ю., Ситник Н.С. Класифікація нематеріальних активів за групами та ознаками // Вісник економіки транспорту і промисловості. 2016. № 54. С. 387-394. URL: <https://btie.kart.edu.ua/article/view/76458> (дата звернення: 16.02.2026 р.)
25. Овсюк Н. В., Лесько М. О. Облік нематеріальних активів згідно національних та міжнародних стандартів: шляхи вдосконалення // Економіка та суспільство. 2021. Вип. № 31.
URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/698/671> (дата звернення: 18.02.2026 р.).

26. Петрик О. А., Дядюн О.О. Амортизація нематеріальних активів та зменшення їх корисності: характеристика й особливості нарахування // Фінанси України. 2021. № 12. С. 83-98.

27. Реслер М. Нематеріальні активи у структурі прокатного майна: облікові аспекти // Економіка та суспільство. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4382> (дата звернення: 21.02.2026 р.)

28. Сизоненко О.В. Класифікація нематеріальних активів з метою ефективного забезпечення виконання завдань бухгалтерського, управлінського обліку та аналізу. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Menedzhment/2010_13/suzonenk.htm (дата звернення: 21.02.2026 р.)

29. Федорова І. В. Ідентифікація нематеріальних активів як початкова стадія їх обліку: проблемні питання // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2017. № 23. С. 128–131. URL: <http://www.vestnik-ecnom.mgu.od.ua/journal/2017/23-2-2017/29.pdf> (дата звернення: 15.02.2026 р.)

30. Чуб Ю. В. Аналіз наявності та використання нематеріальних активів // Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. Том 15. № 3. С. 225-229

31. Цебрєнко Т.А, Бондаренко Є.Є. Вплив стану основних засобів та нематеріальних активів на результативність діяльності підприємства: аналітичний підхід // Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді: матеріали VIII всеукр. студ. наук.-практ. конф., м. Одеса, 16-17 квітня 2026р. / Одеський національний технологічний університет, Одеса, 2026. С. 629-632

32. Верховна Рада України: [Веб-сайт]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 4.02.2026 р.)

33. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: [Веб-сайт]. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/> (дата звернення: 4.02.2026 р.)

Додаток А

Апробація результатів наукового дослідження кваліфікаційної роботи на науковому колоквіумі кафедри фінансів, обліку та аудиту «Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки»

Витяг

з протоколу № 12

засідання кафедри фінансів, обліку та аудиту

від 23.04.2026р.

Голова засідання кафедри: в.о. завідувача кафедри фінансів, обліку та аудиту проф.Мельник Ю.М.

БУЛИ ПРИСУТНІМИ: професори: Іванченкова Л.В, НемченкоВ.В.; доценти: Антонюк О.П., БаранюкХ.О. (докторант), Васьковська К.О., Євтушевська О.О., МарковаТ.Д., Скляр Л.Б., Ступницька Т.М., Тарасова О.В.; старші викладачі та асистенти: Пчелянська Г.Б., Гребейникова Н.А.; ст. лаборант: Золотухіна С.А.

СЛУХАЛИ: в.о. завідувача кафедри фінансів, обліку та аудиту проф. Мельника Ю.М. про результати наукового колоквіуму: «Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки», який проводився 17 квітня 2026 року в рамках наукової школи «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів»кафедри фінансів, обліку та аудиту Одеського національного технологічного університету.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити результати наукового колоквіуму «Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки» з напряму наукової школи кафедри фінансів, обліку та аудиту «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів», який проводився 17.04.2026 р.

2. Здобувачам вищої освіти СВО «Бакалавр» та СВО «Магістр» спеціальностей 071(D1) «Облік і оподаткування», ОПП «Облік і аудит» та 072 (D2) «Фінанси, банківська права, страхування та фондовий ринок», ОПП «Фінанси, банківська права, страхування та фондовий ринок», докторантам та аспірантам, які підготували доповіді на науковий колоквіум 17.04.2026р. в рамках дослідження за темами КРМ, КРБ та дисертацій, що виконуються відповідно до затверджених тем на підставі наказів ОНТУ, надати апробацію наукових досліджень, а саме:

2.46. Здобувачці СВО «Бакалавр», ННІЕУіБ ім. Г.Е. Вейнштейна спеціальності 071 «Облік і оподаткування», ОПП «Облік і аудит» Бондаренко Є.Є., тема доповіді: «АНАЛІЗ СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА», науковий керівник – к.е.н., доц. Ступницька Т.М.

В.о. завідувача кафедри фінансів,
обліку та аудиту, д.е.н., проф.

/ПІДПИСАНО/

Юрій МЕЛЬНИК

В.о. секретаря

/ПІДПИСАНО/

Світлана ЗОЛОТУХІНА